

Kronologija izbrisa 1990–2007

1990

21. 11. – Skupščina Republike Slovenije sprejme Zakon o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.

6. 12. – Skupščina Republike Slovenije razpiše plebiscit o neodvisnosti in suverenosti Republike Slovenije. Parlamentarne stranke in poslanske skupine sprejmejo sporazum, v katerem obljubijo italijanski in madžarski narodni manjšini, pa tudi pripadnikom drugih jugoslovanskih narodov, ki živijo v Republiki Sloveniji, da se njihov politični položaj ne bo spremenil, ne glede na rezultat plebiscita. Skupščina Republike Slovenije sprejme Izjavo o dobrih namenih, v kateri pozove vse volivce Republike Slovenije, naj na plebiscitu glasujejo za neodvisno Slovenijo, ki bo suverena, demokratična, pravna in socialna država. Med drugim je v njej zapisano: »Prav tako zagotavlja vsem pripadnikom drugih narodov in narodnosti pravico do vsestranskega kulturnega in jezikovnega razvoja, vsem s stalnim bivališčem v Sloveniji pa, da lahko pridobijo državljanstvo Slovenije, če to želijo«. Izjava o dobrih namenih se konča z besedami: »Plebiscit o neodvisnosti in samostojnosti države Slovenije je torej zavezan vsem najboljšim izročilom humanizma in civilizacije, slovenske in evropske zgodovine ter prijazni prihodnosti Slovencev in drugih prebivalcev Republike Slovenije« (Izjava o dobrih namenih).

23. 12. – Plebiscit o samostojni in neodvisni Republiki Sloveniji. Večina volivcev (88,2 %) glasuje za samostojnost, med volilne upravičence pa sodijo osebe s stalnim bivališčem v Sloveniji (<http://www.ukom.gov.si/10let/>).

1991

15. 5. – Skupščina Republike Slovenije začne obravnavo predloga Zakona o tujcih, ki ga je pripravil Republiški sekretariat Republike Slovenije za notranje zadeve – RSNZ (MNZ 2004a: 1).

24. 5. – Med razpravami v treh zborih, ki so takrat predstavljali zakonodajno oblast, dve stranki, tedanja ZSMS-LS in ZKS-SDP, predlagata amandma k 81. členu Zakona o tujcih. Ta predvideva, da se »/d/ržavljanom SFRJ, ki so državljani druge republike in ne vložijo zahteve za državljanstvo Republike Slovenije, imajo pa v Republiki Sloveniji na dan uveljavitve tega zakona prijavljeno stalno bivališče ali so v njej zaposleni, izda dovoljenje za stalno prebivanje

¹ Do sklenitve meddržavnih pogodb, ki bi zajemale to vprašanje, ni prišlo.

² Države naslednice nekdanje SFRJ so kot merilo za pridobitev državljanstva upoštevale predhodno republiško državljanstvo (Dedič, Jalušič, Zorn 2003: 37).

³ Zakona začeta veljati s 25. junijem 1991.

v Republiki Sloveniji« (Dedič, Jalušič, Zorn 2003: 141). Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije se 3. junija do amandmaja opredeli pozitivno. V zboru občin amandma predlaga Jože Zakonjšek, v družbenopolitičnem zboru dr. Lev Kreft in Metka Mencin, v zboru združenega dela pa Dejan Murko. Amandma kljub opozorilom več poslancev na morebitne posledice ni sprejet. Ena izmed obrazložitev za zavrnitev je, da gre za vprašanje, ki bo predmet meddržavnih pogodb in ki naj bi jih Republika Slovenija v skladu s pravili mednarodnega prava sklenila z drugimi državami, ki so nastale na ozemlju nekdanje SFRJ, in katerih državljani prebivajo v Republiki Sloveniji (Večer, 26. 11. 2002 in 12. 3. 2003, Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94).¹

5. 6. – Sprejeta sta Zakon o državljanstvu Republike Slovenije² (40. člen: »Državljan druge republike, ki je imel na dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije dne 23. decembra 1990 prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in tukaj tudi dejansko živi, pridobi državljanstvo Republike Slovenije, če v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona³ vloži vlogo pri za notranje zadeve pristojnem upravnem organu občine, na območju katere ima stalno prebivališče. [...]«) in Zakon o tujcih (81. člen: »Do dokončnosti odločbe v upravnem postopku za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije določbe tega zakona ne veljajo za državljane SFRJ, ki so državljani druge republike, in v roku šest mesecev od uveljavitve zakona o državljanstvu Republike Slovenije zaprosijo za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije. Za državljane SFRJ, ki so državljani druge republike, ki ne zaprosijo za državljanstvo Republike Slovenije v roku iz prejšnjega odstavka ali jim je izdana negativna odločba, začnejo veljati določbe tega zakona dva meseca po preteku roka, v katerem bi lahko zaprosili za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije, oziroma od izdaje dokončne odločbe.«) (Uradni list RS – 1/1991).

25. 6. – Slovenski parlament sprejme Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (3. člen: »Republika Slovenija zagotavlja varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin vsem osebam na ozemlju Republike Slovenije, ne glede na njihovo narodno pripadnost, brez sleherne diskriminacije, skladno z ustavo Republike Slovenije in z veljavnimi mednarodnimi pogodbami.«), Ustavni zakon za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (13. člen: »Državljanji drugih republik, ki so na dan plebiscita o neodvisnosti in samostojnosti Republike Slovenije 23. decembra 1990 imeli prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in tukaj tudi dejansko živijo, so do pridobitve državljanstva Republike Slovenije po 40. členu zakona o državljanstvu Republike Slovenije oziroma do izteka rokov po 81. členu zakona o tujcih izenačeni v pravicah in dolžnostih z državljani Republike Slovenije [...]«) in Deklaracijo o neodvisnosti (5. člen: »Republika Slovenija je pravna in socialna država [...], v kateri bodo spoštovani človekove pravice in državljanske svoboščine, posebne pravice avtohtonih narodnih skupnosti Italijanov in Madžarov v Republiki Sloveniji, evropski dosežki industrijske demokracije, predvsem socialno-ekonomske pravice [...]«) (Uradni list RS – 1/1991).

26. 6. – Od tega datuma naprej Sekretariat Republike Slovenije za notranje zadeve (RSNZ) z več navodili obvesti vse občinske upravne organe za notranje zadeve v Sloveniji o izvajanju Zakona o tujcih, pri čemer poudari, da je treba s 26. februarjem 1992 tiste, ki niso zaprosili za državljanstvo – in so s tem dnem izgubili izenačenost z državljani Republike Slovenije –, začeti obravnavati kot tujce ter jih napotiti na ureditev statusa tujca. Hkrati RSNZ izda navodilo, da dokumenti, ki so jih izdali pristojni organi v Sloveniji in katerih veljavnost še ni potekla, glede na spremenjen status teh oseb ne veljajo več (MNZ 2004a: 2).

26. 6.–7. 7. – Desetdnevna vojna v Sloveniji.

7. 7. – Sprejete Brionske deklaracije, ki določa trimesečni suspenz uveljavljanja Deklaracije o neodvisnosti. Na podlagi Brionske deklaracije velja moratorij tudi za izvajanje Zakona o tujcih (MNZ 2004a: 2).

O osamosvojitveni zakonodaji, tako tudi o Zakonu o tujcih, takratni notranji minister Igor Bavčar poroča parlamentu: »Ta zakon, ki je neposredno povezan z Zakonom o državljanstvu RS, smo izvajali tako, da smo državljane drugih republik obravnavali kot državljane Jugoslavije in ne kot tujce. S potekom moratorija bodo vsi, ki niso

⁴ Navedeno leta 1999 ugotovi Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-284/94.

⁵ Uradno število, ki ga je leta 2002 priznalo MNZ in ki je citirano v odločbi Ustavnega sodišča. Ne ve se natančno, kako so prišli do omenjenega števila. MNZ v gradivu, ki so ga pripravili za tiskovno konferenco Urada za upravne notranje zadeve z naslovom *Tujski in državljanski statusi*, zapiše le, da so s pomočjo upravnih enot preverjali stanje. Število po tej razlagi zaobjema tiste, ki so si pozneje uredili dovoljenje za začasno ali stalno prebivanje oziroma slovensko državljanstvo (14.100), in tiste, ki so vodeni kot osebe, ki si niso uredile nikakršnega statusa v Sloveniji (4.205). *»Oduisno od vira so ugibanja o številu izbranih nihala med 83.000, izpeljanimi iz dokumenta ministrstva za notranje zadeve o upravnih zadevah tujcev št. 0012/1-252/62-96 z dne 4. marca 1996 (vendar je številka, izpeljana iz tega dokumenta, netočna, saj dokument navaja število tujcev z dne 31. 12. 1995) in 62.816, kolikor naj bi navedlo ministrstvo za notranje zadeve Helsinškemu monitorju Slovenije decembra 2000, vendar po ocenah Helsinškega monitorja Slovenije naj bi bilo izbranih oseb veliko več, in sicer okoli 130.000.«* (IHF 2001 Slovenia Report. V: Dedić, Jalušič, Zorn 2003: 42). Ker je nemogoče izvedeti pravo število, se ponavadi uporablja podatek MNZ iz leta 2002 in se zato govori o 18.305 oseb.

⁶ Med drugim so posledice izbrisa: izguba zdravstvenega zavarovanja, nemožnost legalne zaposlitve ali izguba zaposlitve, odrekanje pravice do zaslužene pokojnine, nemožnost odkupa stanovanja, nemožnost nadaljevanja šolanja, razdruževanje družin (zaradi izgonov ali formalno kot družinskih članov na uradnih zaznamkih o gospodinskih skupnostih), zapiranje v Center za tujce in deportacije, kršenje pravice do formalnega priznavanja starševstva, nemožnost sklepanja vsakršnih pogodbenih razmerij, onemogočanje legalne vožnje z osebnim prevoznim sredstvom in registracija letga, izključitev iz politične participacije, vsakodnevna izpostavljenost samovoljnosti policije in uradnikov, nezmožnost kandidiranja za prejem socialne pomoči

državljeni RS, obravnavani kot tujci. S tem, da do 25. decembra 1991 kot tujce ne bi obravnavali tistih državljanov Jugoslavije, ki so ali bodo po 40. členu Zakona o državljanstvu RS lahko zaprosili za naše državljanstvo« (Tarča 2003 v Zrim 2005: 42, 43).

2. 10. – Skupščina Republike Slovenije na skupni seji obravnava stališča in sklepe (št. 000-01/00-3/36, 000-01/90-5/69 z dne 1. 10. 1991) ob izteku trimesečnega moratorija, predpisanega z Brionsko deklaracijo. Ti so povezani z nadaljnjim uresničevanjem osamosvojitvenih aktov. Med drugim je bilo sprejeto stališče, da zaradi neizpolnjenih obveznosti iz Aneksa 1 in Aneksa 4 k Brionski deklaraciji ni prišlo do dogovora o prihodnjih povezavah med republikami SFRJ ter miru na ozemlju nekdanje skupne države. Ministrstvo za notranje zadeve 13 let pozneje o tem zapiše: *»Ker za izpolnitev teh zahtev ni odgovorna Republika Slovenija, ki je na svoji strani storila vse, za kar se je s podpisom skupne deklaracije in obeh aneksov zavezala, Skupščina Republike Slovenije ugotavlja, da z iztekom moratorija za Republiko Slovenijo vse te obveznosti dejansko prenehajo, nadalje pa je skupščina tudi ugotovila, da je potrebno izvajati sprejete zakone, med drugim tudi Zakon o tujcih«* (MNZ 2004a: 2).

26. 12. – Poteče šestmesečni rok za predajo vloge za sprejem v slovensko državljanstvo po 40. členu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije. Na tej podlagi približno 172.000 oseb pridobi slovensko državljanstvo.

1992

26. 2. – Za državljane SFRJ, ki so državljani druge republike in ki niso zaprosili za državljanstvo Republike Slovenije po 40. členu Zakona o državljanstvu Republike Slovenije ali jim je bila izdana negativna odločba, odločbe, so začele veljati določbe Zakona o tujcih (drugi odstavek 81. člena). Ministrstvo za notranje zadeve jim čez noč odvzame zakonito pridobljeni status oseb s stalnim prebivališčem v Republiko Slovenijo – izbrise jih iz Registra stalnih prebivalcev Republike Slovenije (RSP RS) po uradni dolžnosti, brez ustrezne zakonske podlage, brez upravne odločbe in ne da bi o tem obvestili prizadete osebe.⁴ S tem dejanjem 18.305⁵ ljudi (približno en odstotek prebivalcev Slovenije) izgubi pravno podlago za eksistenco, saj so jim bile odvzete vse pravice, vezane na status stalnega prebivališča.⁶ Njihovi dokumenti ne glede na datum izteka veljavnosti postanejo neveljavni in so nemalokrat uničeni. Mnogim s prevaro: naprošeni so, da si pridejo urediti papirje, ko pa so predložili zahtevane dokumente, so te uradniki uničili. Nekateri niso dobili nikakršnega pojasnila, drugi pa so dobili navodilo, naj si na Uradu za tujce uredijo status tujca. Za mnoge je bilo to skoraj nemogoče zaradi vojne v nekdanji SFRJ (od tam niso mogli pridobiti zahtevanih dokumentov), drugi pa so postopoma z velikimi težavami in izdatki pridobili zahtevane dokumente iz svojih rojstnih republik nekdanje SFRJ (Krivic v Dedić, Jalušič, Zorn 2003: 147, 148).⁷

27. 2. – Ministrstvo za notranje zadeve oziroma tedanja Uprava za upravno-pravne zadeve vsem občinskim upravnim organom za notranje zadeve v Republiki Sloveniji in Mestnemu sekretariatu za notranje zadeve mesta Ljubljane pošlje depešo (št. 0016/4-1496 8) z naslovom »Izvajanje zakona o tujcih – navodilo«, s katero jih obvesti, da je z 28. februarjem 1992 za vse državljane drugih republik, ki niso zaprosili za državljanstvo Republike Slovenije ali pa so dobili negativno odločbo, od takrat pa sta že potekla dva meseca, začel veljati Zakon o tujcih. V njej podpisani mag. Slavko Debelak, direktor Uprave za upravno-pravne zadeve, podsekretar, med drugim naroča: »Vsem tem osebam je zato potrebno s tem datumom pričeti urejati njihov status. Vzporedno s tem naj se prične tudi razčiščevanje evidenc. [...] V tem času je realno pričakovati številne probleme v zvezi z osebami, ki bodo z dnem 28/2-1992 postale tujci, niso pa do sedaj zaprosili niti začasno niti za stalno prebivanje. Opozarjamo vas, da listine, ki jih posedujejo, tudi če so izdane od pristojnih organov v naši državi in so še veljavne, zaradi spremenjenega statusa teh oseb zanje ne veljajo več. Zaradi različnega tolmačenja določil odpovedi prebivanja in prisilne odstranitve tujca [...] se pojavljajo nejasnosti zlasti v primerih, ko tujci pri nas bivajo neprijavljeni, [...]».⁸ Policijske enote vztrajajo, da mora v takih primerih upravni organ za notranje zadeve izdati odločbo o odpovedi prebivanja, kar pa ni v skladu z zakonom.« (Depeša MNZ, št. 0016/4-1496 8) Iz zakona o tujcih namreč izhaja, da lahko občinski upravni organ za notranje zadeve na predlog operativnih policijskih enot izda odločbo o odpovedi bivanja samo tistim tujcem, ki v Sloveniji prebivajo na podlagi veljavnega dokumenta. Če pa tujec pride v Slovenijo ilegalno oziroma na njenem ozemlju prebiva brez dovoljenja, je mogoče uporabiti le 28. člen, iz katerega izhaja, da lahko pooblaščen uradna oseba ONZ (Organa za notranje zadeve) tujca privede do državne meje in ga napoti čez državno mejo, brez kakršnekoli odločbe upravnega organa.⁹ Razčiščevanje evidenc pa je med drugim pomenilo, da so občinski organi za notranje zadeve vse izbrisane v računalniško vodenem RSP, ki je obstajal od začetka osemdesetih, začeli po marcu 1992 prenašati v evidenco tujcev, in to tako, »[...] da so samo pri njih pripisali opombo, da so jih obravnavali po 81. členu Zakona o tujcih in da je po 26. februarju 1992 njihovo prebivališče neznano ali da prebivajo na območju tiste republike nekdanje SFRJ, kjer so se rodili, čeprav je njihovo stalno prebivališče uradno bilo znano. Skratka, predpostavili so pravno fikcijo, da živijo nekje drugje, na neznanem. Uradniki so enotno v računalniku uporabili funkcijo SPT (SPrememba Tujca) in ne funkcije VNT (VNos Tujca). Ta postopek se uporablja samo takrat, kadar se dejansko stanje razlikuje od formalnega, zaradi česar bi moral upravni organ sam ali v sodelovanju z drugimi začeti postopke, da bi to neskladnost odpravil. Tega postopka seveda niso začeli« (Večer, 24. 1. 2004).

6. 5. – Vlada Republike Slovenije obravnava informacijo o izvrševanju Zakona o tujcih, ki zadeva predlog sporazuma o odpravi vizuma za vse nekdanje republike SFRJ. Kot izhaja iz predloga, so vse republike sprejele predlog, z izjemo Ministrstva za zunanje zadeve Srbije in Črne gore, ki je zaradi nepriznavanja Republike Slovenije in Republike Hrvaške odgovorilo negativno (MNZ 2004a: 2).

13. 5. – Vlada Republike Slovenije sprejme sklep o striktnem izvajanju določb Zakona o tujcih v tistem delu, ki se nanaša na vizume za državljane Jugoslavije (torej za državljane nekdanjih republik Srbije in Črne gore). MNZ zato izda navodilo, da lahko državljani Jugoslavije vstopajo v Slovenijo izključno na podlagi veljavne

ter izguba drugih pravic, vezanih na status stalnega prebivališča: pravica do starševskega dodatka, državna pokojnina, varstveni dodatek, dodatek za pomoč in postrežbo, pravice vojnih invalidov, pravica do pomoči ob rojstvu otroka, nadomestilo preživnine, varstvo v splošnih in posebnih socialnih zavodih, varstvo v drugi družini, nadomestilo za invalidnost, dodatek za tujo nego in pomoč itn. (Dedič, Jalušič, Zorn 2003: 134–135, Večer, 24. 2. 2004).

⁷ Tu je še določeno število ljudi, ki so bili rojeni v Sloveniji in zato niso mogli od nikoder pridobiti zahtevanih dokumentov. Posledično obstajajo osebe, ki so iz republike nekdanje SFRJ pridobile dokumente na podlagi fiktivnih podatkov, ki so jih predložile v Uradu za tujce, da so sploh lahko zaprosile za dovoljenje za stalno prebivanje.

⁸ Glede na to, da je izbranim s tem datumom prenehala veljati prijava stalnega bivališča, hkrati pa tudi vsi osebni dokumenti, so bili nenadoma postavljeni v vlogo neprijavljenih tujcev in tako izenačeni z osebami, ki so nelegalno vstopile v Republiko Slovenijo.

⁹ Depeša je v javnost prišla šele leta 2004. Pri urejanju statusa izbranih leta 1992 je namreč obstajala pravna praznina in zato je moralo obstajati neko konkretno in podpisano formalno navodilo (depeša), ki je uslužbencem predstavljalo napotek, v katero smer morajo reševati primere.

¹⁰ Tako naj bi bilo izdanih: v 1992. letu 1.468, v 1993. letu 763, v 1994. letu 361, v 1995. letu 312, v 1996. letu 640 in v 1997. letu 1.259 dovoljenj za stalno prebivanje, skupaj 4.893 (Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94).

¹¹ Leta 1999 pa je Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-284/94 razsodilo tudi, da bi morala Vlada, ko je ugotovila, da Zakona o tujcih v praksi ni mogoče uporabiti tudi za državljane drugih republik, zakonodajalcu predlagati ureditev njihovega pravnega statusa, ne pa s sklepom poseči v zakonodajno pristojnost (Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94).

potne listine, izdane s strani pristojnih organov. V praksi je to pomenilo, da so morali organi mejne kontrole Republike Slovenije zavračati pri vstopu v državo državljane teh dveh republik, če niso imeli izdanih potnih listin s strani pristojnih organov istih republik (ibid.).

4. 6. – Minister za notranje zadeve Igor Bavčar na Vlado republike Slovenije pošlje dopis (št. 0016/1-S-010/3-91) z naslovom »Odrpta vprašanja o izvajanju zakona o tujcih«, v katerem predlaga, naj se Vlada Republike Slovenije seznanji s situacijo državljanov drugih republik nekdanje SFRJ, ki niso zaprosili za slovensko državljanstvo po 40. členu ali pa jim je bila prošnja zavrnjena, ter se do nje opredeli, saj gre za kompleksno problematiko, ki ima tako politični predznak kot tudi finančne posledice. Med drugim v njej zapiše: »Po naših ocenah gre za 40.000 oseb, ki so tako po sili zakona oziroma na podlagi negativne odločbe o državljanstvu postali tujci in si urejajo svoj status prebivanja v Republiki Sloveniji. Dosedanja praksa pri sprejemanju vlog za stalno in začasno prebivanje kaže na to, da je večina vlog oprtih na eksistenčne razloge, ki naj bi upravicevali

razlog prebivanja v Republiki Sloveniji (daljše prebivanje v Republiki Sloveniji, zaposlitev, poroka z državljanom Republike Slovenije, nepremično premoženje itd.)« (Dokument MNZ št. 0016/1-S-010/3-91) Omeni tudi, da je MNZ do 1. junija 1992 prejelo 800 vlog za stalno prebivanje in da problem dovoljenja za začasno prebivanje postaja čedalje večji, saj je samo MSNZ Ljubljana do istega datuma izdal več kot 5.000 dovoljenj za začasno prebivanje. Poudarja, da: »je /p/oseben problem reševanje vlog za stalno prebivanje, ker sta se izoblikovali dve pravni stališči. Prvo upošteva institut 'pridobljenih pravic', po katerem bi v primeru negativne odločbe šlo za enostransko odvzemanje pravic, ki so jih te osebe pridobile pred 23/12-1990 oziroma 25/5-1991. Po tej interpretaciji bi vse osebe, ki so po prejšnjih predpisih imele prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, obdržale stalno prebivališče ne glede na spremembo statusa. Drugo stališče pa izhaja iz tolmačenja zakona, ki daje možnost pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje šele po treh letih dovoljenja za začasno prebivanje« (dokument MNZ št. 0016/1-S-010/3-91). Ta dilema naj bi bila bistvenega pomena, saj gre za odločanje o eksistenčnih pravicah, ki bi jih morala zagotavljati država. Vseeno pa ostaja odprto vprašanje, komu dovoljevati stalno prebivanje, zlasti zato, ker je že pridobljeno dovoljenje težko odpovedati. Minister za notranje zadeve dopis konča z naslednjim: »Ministrstvo za notranje zadeve meni, da so bile v fazi osamosvajanja Republike Slovenije upoštevane vse pravice državljanov republik nekdanje Jugoslavije, ki izhajajo iz mednarodnih konvencij in meddržavnih pogodb. Osamosvojitveni zakoni [...] so v največji meri dopustili svobodno odločanje o statusu teh oseb. Zato menimo, da je treba v nadaljnjih postopkih odmisлити pridobljene pravice, saj so se jim odrekli zavestno, in zato je treba dosledno upoštevati določbe Zakona o tujcih.« (Dokument MNZ št. 0016/1-S-010/3-91) Na seji vlade, ki je obravnavala omenjeni dokument, so se opredelili za interpretacijo Igorja Bavčarja (Večer, 26. 2. 2005).

3. 9. – Ker osebe, ki so bile izbrisane iz RSP, nikakor niso mogle izpolnjevati pogojev, predpisanih v Zakonu o tujcih, ki zadevajo izdajo dovoljenja za stalno prebivanje – predvsem niso mogle izpolnjevati pogoja triletnega neprekinjenega prebivanja na območju Slovenije na podlagi dovoljenja za začasno prebivanje –, je Vlada na svoji 18. seji sprejela sklep št. 260-01/91-2/5-8. Na podlagi le-tega naj bi se pri obravnavanju vlog za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje upoštevalo, da je izpolnjen pogoj prebivanja tudi takrat, ko je imela takšna oseba na območju Republike Slovenije prijavljeno stalno prebivališče najmanj tri leta in je tukaj tudi dejansko živela, preden so zanjo začele veljati določbe Zakona o tujcih.¹⁰ Vendar pa ta sklep še vedno predvideva, da si izbrisani sami uredijo status tujca, torej da vložijo prošnjo za dovoljenje za stalno prebivanje, hkrati pa o svojem sklepu izbrisanih ni obvestila (Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94).¹¹

1994

Tanja Petovar ustanovi Civic Link, Hišo za človekove pravice Helsinški monitor Slovenije (HMS), ki se poleg Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin verjetno prva sooči s problemom izbrisanih. Po besedah dolgoletne predsednice HMS Neve Miklavčič Predan so se že leta 1994 na HMS začeli množično oglašati izbrisani, ki so imeli mnogotere težave pri urejanju statusa. Ta tema je bila zato osrednja v njihovih letnih poročilih vse do leta 2002 (Večer, 1. 4. 2004, poročila HMS).

13. 5. – Ljubo Bavcon, nekdanji predsednik Sveta za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin,¹² ima – po dveh letih (1992–1994) pisnih, ustnih in telefonskih intervencij pri Slavku Debelaku in tedanjemu ministru za notranje zadeve Andreju Šteru o nezakonitih in sovražnih dejanjih Ministrstva za notranje zadeve do posameznih Neslovencev – sestanek s tedanjim predsednikom vlade Janezom Drnovškom. Pred tem mu pošlje obilno dokumentacijo Sveta, na sestanku pa ga še osebno seznanj s kršitvami. Na sestanku mu predsednik vlade obljubi, da bo vlada ustavila nadaljevanje tovrstne politike. »Po tem na videz obetavnem pogovoru s predsednikom vlade se ni zgodilo nič, in to je bilo zame zadostno znamenje, da ne gre za posamezne primere kršitev pravnih pravil in človekovih pravic, marveč za sistematično državno politiko izganjanja nezaželenih Neslovencev« (odprto pismo Ljuba Bavcona, Dnevnik, 10. 5. 2003).

14. 11. – Blagoje Miković poda prvo pobudo na Ustavno sodišče zoper Zakon o tujcih. Za njim isti zakon izpodbija več posameznikov, vendar Ustavno sodišče začne obravnavo le-teh šele tri leta pozneje, natančneje 24. junija 1998 (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94).

1995

Ustanovljen je Urad varuha človekovih pravic, ki že v prvem letnem poročilu poudari problematiko izbrisanih. Od takrat se izbrisani v poročilih pojavljajo vsako leto (Posebno poročilo UVČP, 2004).

20. 11. – Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-266/95, s katero ustavni sodniki razglasijo za neustavno zahtevo za razpis referendumu o odvzemu državljanstev, ki so bila izdana na podlagi 40. člena Zakona o državljanstvu (Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-266/95).

1996

4. 3. – Minister za notranje zadeve Andrej Šter predsedniku Državnega sveta dr. Ivanu Kristanu pošlje dokument z naslovom »Upravni postopki v zadevah tujcev – odgovor« (šifra 0012/1-252/62-96), v katerem odgovarja na »[...] zastavljena vprašanja, ki zadevajo čas trajanja in število nedokončanih upravnih postopkov v statusnih zadevah tujcev, in sicer postopkov za pridobitev dovoljenj za začasno in stalno prebivanje tujcev ter postopkov za pridobitev slovenskega državljanstva, pri čemer je še posebej poudarjen problem oseb – častnikov nekdanje skupne Jugoslovanske armade, ki že nekaj desetletij prebivajo na območju Republike Slovenije. Navedeni naj bi bili neprostoovoljno izbrisani iz evidence prebivalstva in bili tako že peto leto brez identifikacijskih dokumentov« (Dokument MNZ, šifra 0012/1-252/62-96 1996: 1). Po navedbi zakonodaje iz leta 1991, ki ureja področje legalnih statusov državljanov drugih republik nekdanje SFRJ, ki so imeli v Sloveniji pred tem prijavljeno stalno bivališče, minister za notranje zadeve zapiše: »Občinski upravni organi za notranje zadeve [...] so z dnem, ko so za te osebe začele veljati [odločbe] 81. člena Zakona o tujcih, prenesli te osebe iz obstoječega registra stalnega prebivalstva v evidenco tujcev. Od navedenega dne so si morale te osebe v Republiki Sloveniji urediti status tujca po Zakonu o tujcih, prebivališče pa so lahko oziroma so ga bile dolžne prijaviti le na podlagi predhodno izdanega dovoljenja za prebivanje ali delovnega oziroma poslovnega vizuma. *Ex lege* so bile tudi izbrisane iz centralnega registra slovenskih državljanov. Centralni register prebivalstva je zbir občinskih registrov

¹³ Če povzamemo, v Sloveniji je bilo 31. decembra 1995 registriranih 83.136 tujcev.

¹⁴ Četudi iz dokumenta ni razvidno točno število izbranih ali koliko izbranih je v tem obdobju dejansko prebivalo v Sloveniji, je ta dokaz, da so se slovenske oblasti že v začetku leta 1996 zavedale položaja nekdanjih stalnih prebivalcev Slovenije, pa kljub temu do leta 1999 niso storile ničesar.

¹⁵ Očitno je, da gre za osebe, ki so imele v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno bivališče, saj so lahko zaprosile za sprejem v slovensko državljanstvo do 25. decembra 1991.

stalnega prebivalstva in računalniško vodena evidenca o stalnih prebivalcih, državljanih Republike Slovenije [...], zato gre pri črtanju tujcev, državljanov drugih republik nekdanje SFRJ, iz tega registra samo za vzpostavitev evidenc v skladu s tem pravilnikom. Zahteva, da se avtomatično prizna status tujca z izdanim dovoljenjem za stalno prebivanje [...], je iz prej navedenih zakonskih razlogov nemogoča« (Dokument MNZ, šifra 0012/1-252/62-96 1996: 2). Naprej navaja, da so upravne enote in MNZ tudi po 26. 2. 1992 sprejemale vloge za izdajo dovoljenja za bivanje ali delovnih oziroma poslovnih vizumov navedenih oseb (»zatečenih državljanov drugih republik nekdanje SFRJ«), »[...] saj je tako narekovala specifičnost nastanka tujcev v Sloveniji kot posledica osamosvojitve države in s tem reševanja tako imenovanega zatečenega stanja. Potrebe po urejenem statusu tujca so se pri mnogih pokazale šele pozneje. Počasi je situacija večino državljanov drugih republik nekdanje SFRJ pripeljala do tega, da so si uredili ali začeli urejati prebivanje v Republiki Sloveniji. Na podlagi računalniške evidence Ministrstvo za notranje zadeve ocenjuje, da v Republiki

Sloveniji kljub temu prebiva nekaj tisoč ljudi, ki so tu prebivali še pred osamosvojitvijo in si svojega statusa kot tujci iz različnih vzrokov še niso uredili« (Dokument MNZ, šifra 0012/1-252/62-96 1996: 2). V nadaljevanju dokumenta minister navaja tujsko zakonodajo, povezano z vstopom, prebivanjem v državi in izgonom ter osebnimi dokumenti za tujce, nato pa Državnemu svetu posreduje podatke iz računalniške evidence, po kateri je imelo na dan 31. decembra 1995 oznako tujec 80.181 oseb: 35.260 oseb z urejenim statusom tujca, 20.432 oseb, katerim je potekla veljavnost statusa tujca, in 24.489 oseb, ki si ni nikoli urejalo statusa tujca v Republiki Sloveniji. Tem številom doda še 2.955 oseb, ki imajo vloženo prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno ali začasno bivanje.¹³ »Navedeni podatki kažejo, da je v računalniški evidenci 44.921 oseb z oznako 'tujec', ki jim je potekla veljavnost dovoljenja za prebivanje oziroma, ki niso nikoli urejali svojega statusa v Republiki Sloveniji, hkrati pa ne vemo, ali na območju Slovenije dejansko prebivajo [...]. V večini primerov gre za tako imenovane zatečene tujce, ki so bili pred 26. februarjem 1992 evidentirani v registru stalnega prebivalstva in zdaj 'bremenijo' evidenco tujcev. Predvidevamo lahko, da večina teh tujcev ne prebiva več v Sloveniji, saj si več kot polovica ni nikoli urejala statusa tujca oziroma začasnega begunca.« (Dokument MNZ, šifra 0012/1-252/62-96 1996: 4)¹⁴

16. 7. – Evropska komisija v dokumentu z naslovom Agenda 2000 – Mnenje komisije o prošnji Slovenije za članstvo v Evropski uniji zapiše: »Slovenski organi še vedno niso uredili državljanskih vprašanj, ki izhajajo iz razpada nekdanje Jugoslavije. Osebe, ki so začasno¹⁵ bivale na ozemlju Slovenije in so želele pridobiti slovensko državljanstvo, so to lahko storile do 25. decembra 1991. Takšnih je bilo več kot 98 odstotkov prosilcev. Od takrat je bilo vloženih 16.000 novih prošenj; 6.000 je bilo odobrenih, 900 pa zavrnjenih. Vprašanje, ki ga bo treba še rešiti, se nanaša na skupino okoli 6.000 oseb brez državljanstva, ki iz najrazličnejših razlogov niso zaprosile niti za slovensko državljanstvo niti za status begunca. Vlada bo za rešitev tega problema uvedla ustrezne ukrepe« (Agenda 2000 – Mnenje komisije o prošnji Slovenije za članstvo v Evropski komisiji 1997: 17). Ker je bilo mnenje o Sloveniji kljub temu ugodno, je bila decembra 1997 uvrščena v prvi krog držav za začetek pogajanj za vstop v EU, ki so se 31. marca 1998 tudi uradno začela.

1998

Delegacija EU obiše MNZ in zahteva, da Slovenija uredi status državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ, ki živijo v Republiki Sloveniji z neurejenim statusom (Dedič, Jalušič, Zorn 2003: 142).

5. 11. – Evropska komisija v svojem Rednem poročilu komisije o napredku Slovenije pri vključevanju v Evropsko unijo za leto 1998 med drugim zapiše: »Zamude pri prošnjah za državljanstvo so še vedno precejšnje, čeprav se

zmanjšujejo. Slovenija še ni rešila problema oseb brez urejenega statusa. Po oceni UNHCR je zdaj v Sloveniji okoli 5.000 do 10.000 oseb brez pravnega statusa (večinoma državljanov republik nekdanje SFRJ). Čedalje bolj se zavzemajo za to, da bi vprašanje rešili s posebnim zakonom, ki bi urejal vprašanje zadevnih oseb« (Redno poročilo komisije o napredku Slovenije pri vključevanju v Evropsko unijo 1998: 12).

1999

4. 2. – Ustavno sodišče v novi sestavi razsodi o pobudi Blagoja Mikovića in Vojislava Tomića in v odločbi št. U-I-284/94 zapiše, da Zakon o tujcih v določenih členih ni v skladu z Ustavo ter da je bil izbris neustaven, ker ni imel zakonske podlage. V odločbi je tudi zapisano, da naj bi obstajala pravna praznina, saj status izbrisanih po preteku 6-mesečnega roka, v katerem bi lahko zaprosili za državljanstvo, ni bil urejen. »Načela pravne države so kršena, ker zakon ni uredil prehoda pravnega statusa državljanov drugih republik, ki so imeli v Republiki Sloveniji stalno prebivališče in so na njenem ozemlju tudi dejansko živeli, v status tujca.« (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94) Ustavni sodniki zapišejo še, da se Zakon o tujcih ne bi smel uporabljati za izbrisane, ki so bili v bistveno slabšem položaju kot drugi tujci, in je bil zato diskriminatoren. Ustavno sodišče naroči zakonodajalcu, da v šestih mesecih spremeni zakon v skladu z Ustavo, do takrat pa morajo biti ustavljeni izgoni izbrisanih oseb iz Slovenije. Eden izmed sodnikov, dr. Lojze Ude, v 1. točki svojega pritrldilno ločenega mnenja opozori, da bi bila mogoča drugačna interpretacija Zakona o tujcih, ki ne bi privedla do izbrisa (Dedić, Jalušič, Zorn 2003: 52, 53, 142, Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94).

10. 6. – Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-89/99, v kateri sodniki razsodijo, da je tretji odstavek 40. člena Zakona o državljanstvu Republike Slovenije v neskladju z Ustavo, ker za izbrisane predpisuje strožje pogoje v primerjavi z drugimi tujci, in sicer, da jim je državljanstvo lahko zavrnjeno na podlagi arbitrarnega mnenja organa za notranje zadeve o nevarnosti prosilca za javni red Republike Slovenije. Ustavni sodniki zapišejo, da zakonodajalec za določitev dodatnega pogoja ni imel utemeljenega razloga, ki bi pretehtal varovano zaupanje v pravo (Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-89/99).

1. 7. – Odločba Ustavnega sodišča št. Up-333/96, v kateri ustavni sodniki ponovijo argumente, navedene v odločbi št. U-I-284/94, in sicer da je 81. člen Zakona o tujcih v neskladju z Ustavo. Zato Ustavno sodišče razsodi, da je pristojna upravna enota »[...] zavezana pritožnike do sprejetja zakona, ki bo uredil status državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji oziroma do poteka v njem določenih rokov, ponovno vpisati v register stalnih prebivalcev Republike Slovenije in mu za ta čas izdati vozniško dovoljenje« (Odločba Ustavnega sodišča št. Up-333/96).

8. 7. – Državni zbor sprejme Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v RS (ZUSDDD), ki v 1. členu omogoči pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje vsakemu »/d/ržavljanu druge države naslednice nekdanje SFRJ (v nadaljnjem besedilu: tujec), ki je na dan 23. decembra 1990 imel na območju Republike Slovenije prijavljeno stalno prebivališče in od tega dalje v Republiki Sloveniji tudi dejansko živi, oziroma tujcu, ki je na dan 25. junija 1991 prebival v Republiki Sloveniji in od tega dne v njej tudi dejansko neprekinjeno živi, ne glede na določila zakona o tujcih [...], če izpolnjuje pogoje, določene v tem zakonu.« Zakon začne veljati šestdeseti dan po objavi v Uradnem listu (29. septembra), rok za predajo vlog pa je le tri mesece¹⁶ in poteče konec leta 1999. V tem času na upravne enote prispe 12.931 vlog, do 31. decembra 2006 pa je po ZUSDDD 12.199 oseb pridobilo dovoljenje za stalno prebivanje (ZUSDDD, Tujski in državljsanski statusi, Tiskovna konferenca Urada za upravne notranje zadeve, 19. 6. 2002, 24 ur – spletni vir, 14. 2. 2007).

15. 7. – Odločba Ustavnega sodišča št. Up-60/97, v kateri ustavni sodniki zopet ponovijo argumente, navedene v odločbi št. U-I-284/94, torej da je 81. člen Zakona o tujcih v neskladju z Ustavo, ter podajo podobna navodila kot v odločbi Ustavnega sodišča št. Up-333/96 (Odločba Ustavnega sodišča št. Up-60/97).

19. 9. – Evropska komisija v svojem Rednem poročilu komisije o napredku Slovenije pri vključevanju v Evropsko unijo za leto 1999 zapiše: »Slovenija rešuje vprašanje neurejenega statusa nekdanjih jugoslovanskih državljanov (5.000–10.000 ljudi) z zakonom, sprejetim julija 1999, ki tem ljudem omogoča, da zaprosijo za dovoljenje za stalno bivanje v treh mesecih od začetka veljavnosti tega zakona« (Redno poročilo komisije o napredku Slovenije pri vključevanju v Evropsko unijo 1999: 16).

2000

18. 5. – Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-295/99, ki razveljavi tri alineje ZUSDDD, ker so v njih navedene omejitve za odobritev dovoljenja za stalno prebivanje strožje od pogojev za odvzem dovoljenja za stalno prebivanje tujcu (interno gradivo Mirovnega inštituta, avtorica Neža Kogovšek).

2001

27. 11. – Začetek 10-dnevne gladovne stavke Aleksandra Todorovića na parkirišču živalskega vrta v Ljubljani (osebna korespondenca z Aleksandrom Todorovićem).

29. 11. – Minister za notranje zadeve Rado Bohinc (ZLSD) na tiskovni konferenci o noveli zakona o tujcih predstavi število tujcev z različnimi legalnimi statusi v Sloveniji. Med te spadajo osebe z dovoljenjem za stalno prebivanje, dovoljenjem za začasno prebivanje ter začasnim zatočiščem. V sklopu prvih omeni tudi 8.000 zatečenih tujcev iz nekdanjih jugoslovanskih republik (Delo, 30. 11. 2001).

2002

26. 2. – Ustanovitev Društva izbrisanih prebivalcev Slovenije (DIPS) na Ptuj. Občinska oblast najprej poskuša onemogočiti registracijo društva in sicer z več argumenti: ker ima društvo politične cilje – eden izmed njih je namreč tudi spreminjanje zakonodaje; ker je v svojem imenu uporabilo besedo izbrisani, kar naj bi bilo po mnenju Upravne enote Ptuj zavajajoče; in ker se je društvo prvotno imenovalo Društvo izbrisanih v Republiki Sloveniji – Združenje za človekove pravice, za društva pa je izrecno prepovedana uporaba besedne zveze Republika Slovenija. Pozneje Upravna enota Ptuj popusti pritiskom ustanoviteljev in njihovega pravnega svetovalca, nekdanjega ustavnega sodnika Matevža Krivica. Podana je prva izjava za javnost, ki se začne z naslednjimi besedami: »Na današnji dan, točno pred desetimi leti, je bilo v Republiki Sloveniji izločenih iz registra stalnega prebivalstva, najmanj (po nam znanem podatku iz leta 1996) 83.136 oseb.¹⁷ Zakonska podlaga tega ukrepa nam še danes ni znana. Nadaljnje ravnanje zakonodajnih, upravnih in izvršnih organov oblasti nam daje neizpodbitne dokaze o načrtnosti in sistematičnosti tega početja – »etnične dekontaminacije«, ki je delno tudi uspela« (Izjava za javnost DIPS). Hkrati pozovejo državne organe k razmisleku ter čim prejšnjemu reševanju položaja.

10. 6. – Ustavno sodišče prejme pobudo zoper ZUSDDD, ki jo vložita DIPS in Helsinški monitor Slovenije (Dedić, Jalušič, Zorn: 2003, 143).

19. 6. – Na tiskovni konferenci Urada za upravne notranje zadeve (MNZ) z naslovom Tujski in državljski statusi minister dr. Rado Bohinc (ZLSD) prvič uradno predstavi število izbrisanih. V dokumentu, pripravljenem za to priložnost, je zapisano: »Ker pa se v javnosti pojavljajo različne številke o tem, koliko naj bi bilo teh oseb, od 130.000 do 83.000, je Ministrstvo za notranje zadeve s pomočjo upravnih enot preverjalo stanje in ugotovilo, da je bilo v registru stalnega prebivalstva na dan 25. februarja 1992 takšnih oseb 29.064. Od teh jih je po 25. februarju 1992:

- 7.339 pridobilo slovensko državljanstvo na podlagi redne naturalizacije
- 4.210 pridobilo dovoljenje za stalno prebivanje tujca
- 2.551 pridobilo dovoljenje za začasno prebivanje tujca.

Skupaj si je torej v Republiki Sloveniji uredilo svoj status 14.100 oseb, je pa ugotovljeno, da si je:

- 9.528 oseb odjavilo stalno prebivališče pred 26. februarjem 1992
- 1.231 oseb pa je odjavilo prebivališče po 25. februarju 1992.

V registru ostaja še 4.205 oseb, ki si niso uredile nobenega statusa.« (Tujski in državljski statusi, Tiskovna konferenca Urada za upravne notranje zadeve, 19. 6. 2002) V istem dokumentu je navedeno tudi, da je bilo med 29. septembrom in 29. decembrom 1999 po ZUSDDD vloženih 12.931 prošenj za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje, do 17. junija 2002 pa jih je bilo pozitivno rešenih 9.514,¹⁸ poleg tega pa še 1.010, ki so jih posamezniki vložili na podlagi zakona o tujcih, vendar je ministrstvo ugotovilo, da je zanje ugodneje, če se postopek nadaljuje po ZUSDDD.¹⁹ Na ta datum je ostalo nerešenih 2.405 vlog, vloženih po ZUSDDD.

Julij – Helsinški monitor Slovenije poda ovadbo zoper Igorja Bavčarja, ministra za notranje zadeve v času izbrisa, Rada Bohinca, tedanjega ministra za notranje zadeve, in Marka Pogorevca, tedanjega direktorja generalne policijske uprave, v kateri jih obtoži izbrisa 83.560 ljudi iz RSP RS, kar je povzročilo kršitev več človekovih pravic tem osebam, obtoženim pa očita tudi genocid (Večer, 2. 8. 2002).

21.–23. 10. – Drugi obisk Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) v Sloveniji (ECRI, Drugo poročilo o Sloveniji 2003).²⁰

25. 10. – Državni zbor sprejme Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS-Č), ki v 19. členu določa: »Za sprejem v državljanstvo Republike Slovenije lahko v roku enega leta od dneva uveljavitve tega zakona zaprosi polnoletna oseba, ki je imela na dan 23. decembra 1990 na območju Republike Slovenije prijavljeno stalno prebivališče in od tega dne v Republiki Sloveniji tudi neprekinjeno živi [...]«, če izpolnjuje tudi druge pogoje iz istega zakona.²¹ Zakon začne veljati 29. novembra 2002. Na podlagi 19. člena ZDRS-Č je bilo vloženih 2.959 prošenj, do 31. decembra 2006 pa naj bi jih bilo pozitivno rešenih 1.729 (24 ur – spletni vir, 14. 2. 2007).

26. 10. – Prvi poziv DIPS državi in javnosti, v katerem člani društva opozorijo, da protiustavno stanje še vedno traja in da bi bila edina pravna rešitev problema vrnitev statusa tujca s stalnim prebivališčem vsem izbrisanim od 25. februarja 1992 naprej. Hkrati državi sporočijo, da se bo morala prej ali slej soočiti s problemom tistih izbrisanih, ki so bili deportirani ali pa jim je bil preprečen vstop v Slovenijo na podlagi liste nezaželenih, ki naj bi jo država kljub njeni očitni nezakonitosti še vedno uporabljala (Prvi poziv DIPS državi in javnosti).

8. 11. – Seja odbora Državnega zbora za notranjo politiko, ki obravnava mnenje vlade do ustavne pobude zoper ZUSDDD. Predstavnica Zakonodajno-pravne službe Državnega zbora Tina Bitenc Pengov na seji zatrdi, da so bili pravni postopki države do izbrisanih ves čas korektni in da so imeli ustavno podlago, kljub temu pa dopušča možnost, da so bili postopki nezakoniti v posameznih primerih. Hkrati pa se odzove precej negativno do morebitnega vračanja statusa od februarja 1992 naprej. Odbor se na koncu podpiše pod mnenje Zakonodajno-pravne službe in tako omogoči, da je pobuda posredovana na Ustavno sodišče (Večer, 9. 11. 2002).

¹⁸ Zavrženih je bilo 198 vlog, postopek je bil ustavljen v 784 primerih, v 29 primerih pa je bila vloga zavržena.

¹⁹ Pri tem je potrebno poudariti, da naj bi po podatkih MNZ v samo treh mesecih po ZUSDDD prošnjo za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje vložilo skoraj 13.000 ljudi. Iz tega števila ne moremo razbrati, koliko oseb med prosilci je izbrisanih, saj so po omenjenem zakonu do dovoljenja za stalno prebivanje upravičeni tudi tisti, ki so na dan osamosvojitve prebivali v Republiki Sloveniji, ne da bi imeli na njenem ozemlju prijavljeno stalno bivališče, in so od takrat naprej na njenem ozemlju tudi dejansko neprekinjeno živeli. Vseeno pa ta podatek (še posebno upoštevajoč tudi navedena števila o osebah, ki so si že uredile legalni status) kaže, do kolikšne mere je bil razširjen problem oseb, ki so bile določeno obdobje brez dovoljenja za stalno prebivanje in so v Sloveniji v tem trenutku živele že polnih 10 let.

²⁰ Prvi obisk predstavnikov ECRI v Sloveniji je bil februarja 1997, vendar izbrisani niso omenjeni v Poročilu, ki je bilo objavljeno marca 1998.

²¹ Če prosilec opravi izpit iz slovenskega jezika; če v matični državi ali v Sloveniji ni obsojen na zaporno kazen, daljšo od enega leta; če sprejetje te osebe v državljanstvo RS ne pomeni nevarnosti za javni red, varnost ali obrambo države in če poda izjavo, da se strinja s pravnim redom RS (Zakon o državljanstvu RS).

²² MNZ se je v skladu z odločbo ustavnega sodišča odločilo, da bo stalno prebivanje od 26. februarja 1992 naprej z dopolnilnimi odločbami vrnilo le tistim, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje, ne pa tudi tistim, ki so v vmesnem času pridobili državljanstvo ali dovoljenje za začasno prebivanje. Kljub temu pa ni jasno, kako so prišli do omenjenega števila.

²³ Andrej Šter, Borut Trekman, Polde Bibič, Tadej Labernik, Matjaž Kmecl, Evgen Bavčar, Dane Zajc, Niko Grafenauer, Viktor Blažič, Vinko Beznik, Tone Horvat, Srečko Lisjak in drugi.

23. 12. – Okrogla miza »Kdo so izbrisani iz RSP RS?«, Večer multitud v organizaciji gibanja Dostje! in Kluba Gromka v AKC Metelkova mesto v Ljubljani (www.dostje.org, 31. 5. 2007).

2003

24. 2. – Otvoritev prvega tedna izbranih z okroglo mizo DIPS v Cankarjevem domu v Ljubljani, z naslovom »Izbris: Pravna zmota ali ideologija – čigava?« (www.dostje.org, 15. 5. 2007).

25. 2. – Nadaljevanje aktivnosti v okviru tedna izbranih na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani z okroglo mizo »Ljudje brez« (ibid.)

26. 2. – Skupščina DIPS v gostilni Pri Jovotu in protestni shod pred ključnimi državnimi institucijami (ibid.).

– Drugi poziv DIPS državi in javnosti, v katerem člani društva izrazijo razočaranje zaradi pomanjkanja odziva na njihov prvi poziv. Zato v pričakovanju ravnodbe Ustavnega sodišča med drugim zapišejo: »Če bo ta odločitev za nas pozitivna, o čemer ne dvomimo, sprašujemo vlado in državni zbor oziroma politične stranke, ali nameravajo tudi to odločitev Ustavnega sodišča izigrati, tako kot so tisto iz leta 1999« (Drugi poziv DIPS državi in javnosti).

27. 2. – Informativno predavanje za tuja veleposlaništva v Sloveniji na Visoki šoli za socialno delo (www.dostje.org, 15. 5. 2007).

7. 3. – DIPS Komisarja za človekove pravice pri Svetu Evrope Alvara Gil-Roblesa obvesti o vprašanju izbranih (Pismo DIPS, 7. 3. 2003).

27. 3. – DIPS vložil kazensko prijavo zoper poslanca Zmaga Jelinčiča Plemenitega in generalnega sekretarja vlade Mirka Bandlja zaradi sovražnega govora proti izbranim v oddaji Trenja z dne 6. marca 2003. Zmago Jelinčič Plemeniti je ovaden zaradi izjave, da bi te ljudi »[...] v demokratični Evropi naložili na kamione, na vagone ali pa v letala in jih poslali v matično domovino«, Mirko Bandelj pa je izjavil, da tistemu, ki je »kakor koli kaj storil proti tej državi, ni mesta v tej državi«. Kazensko prijavo je sodišče ovrglo (www.dostje.org, 15. 5. 2007).

3. 4. – Ustavno sodišče (odločba št. U-I-246/02) odloči, da Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ (ZUSDDD) v nekaterih točkah ni v skladu z Ustavo, ker državljanom drugih republik nekdanje SFRJ, ki so bili 26. februarja 1992 izbrisani iz registra stalnega prebivališča RS, od navedenega datuma ne priznava stalnega bivališča. Ministrstvu za notranje zadeve zato naloži, da v šestih mesecih odpravi neskladje z Ustavo. Tistim, ki so že pridobili dovoljenje za stalno prebivanje, mora MNZ po uradni dolžnosti poslati ugotovitveno odločbo (t.i. dopolnilno odločbo) in jim vrniti status od 25. februarja 1992 do pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje. Za tiste, ki še nimajo nikakršnega bivalnega statusa v Sloveniji, pa mora v istem časovnem obdobju pripraviti nov zakon. Poleg tega ZUSDDD ni v skladu z Ustavo, ker ne definira jasno, kaj pomeni dejansko neprekinjeno bivanje, hkrati pa ne upošteva posebne situacije posameznikov, ki so bili izgnani iz Slovenije. Ustavno sodišče ravnodbi še, da je bil trimesečni rok, v katerem je bilo mogoče podati vlogo, prekratek (odločba Ustavnega sodišča št. U-I-246/02).

15. 4. – Na novinarski konferenci ministrstva za notranje zadeve minister dr. Rado Bohinc (ZLSD) in vodja sektorja za migracije in naturalizacijo Alenka Mesojedec Pervinšek predstavita ukrepe, ki jih MNZ po odločbi Ustavnega sodišča pripravlja v zvezi z urejanjem statusa izbranih. Sprejeli naj bi dva ukrepa: za 4.025 ljudi, ki še vedno nimajo urejenega statusa, naj bi sprejeli nov zakon, ki bi omogočil pridobitev dovoljenja za stalno prebivanje, 7.310²² posameznikom, ki že imajo dovoljenje za stalno prebivanje, pa naj bi po uradni dolžnosti poslali dopolnilne odločbe, s katerimi bi jim priznali stalno bivališče od februarja 1992 naprej (Večer, 16. 4. 2003).

18. 4. – Eden izmed nekdanjih ministrov za notranje zadeve, takrat državni sekretar na MNZ, Andrej Šter, zbere skupino devetnajstih intelektualcev (pisatelji, umetniki, diplomati itn.),²³ ki pošlje javni poziv predsedniku

republike, predsedniku parlamenta in predsedniku vlade, v katerem protestirajo proti odločitvi Ustavnega sodišča. Nihče od naslovnikov ni odgovoril ali komentiral poziva (Večer, 19. 4. 2003).

– SNS na tiskovni konferenci pozove Državni zbor, naj zavrže sklep Ustavnega sodišča, saj naj bi šlo v veliki meri za ljudi, ki so nasprotovali osamosvojitvi Slovenije, predvsem pa naj ne bi bili nikoli izbrisani iz RSP, ampak samo nikoli vpisani v register državljanstev, ker tega niso hoteli (Večer, 19. 4. 2003).

7. 5. – Zakonodajnoppravna služba DZ poda mnenje v zvezi z odločbo Ustavnega sodišča glede izbranih. Med drugim opozori, da način izvršitve odločbe Ustavnega sodišča v skladu z ustavno sodno prakso nima narave ustavnosodne presoje in ga lahko zakonodajalec spremeni z zakonom (MNZ 2004b: 1).

11.–14. 5. – Obisk komisarja za človekove pravice pri Svetu Evrope Alvara Gil-Roblesa v Sloveniji, ki drugi dan na tiskovni konferenci postavi v ospredje problem izbranih ter nujnost rešitve njihovega položaja (Večer, 13. 5. 2003).

Maj – Sašo Peče v imenu SNS vložil pobudo na Ustavno sodišče, naj vnovič pretehta ustavnost in zakonitost ZUSDDD, saj naj bi po njegovem mnenju Ustavno sodišče prekoračilo svoja pooblastila, ko se je postavilo v vlogo zakonodajalca in »sprejelo popolnoma nerazumljivo odločitev« (Delo, 30. 12. 2003 in 5. 2. 2004).

20. 5. – Ustanovni zbor območnega odbora Društva izbranih prebivalcev Slovenije z imenom DIPS Obala v Portorožu (Delo, 21. 5. 2003).

2. 6. – Odbor ZN za odpravo rasne diskriminacije (CERD) – ustanovljen na podlagi Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije – ob proučitvi petega periodičnega poročila o Sloveniji in svojih sklepnih ugotovitvah med drugim zapiše, da spremlja napredek Slovenije na področju urejanja državljanstva. Pri tem izrazi zaskrbljenost, da ima še vedno veliko oseb, ki v Sloveniji živijo brez državljanstva od osamosvojitve naprej, administrativne težave pri izpolnjevanju zakonskih pogojev za pridobitev bivalnega statusa in so posledično prikrajšani za zdravstvene in druge socialne pravice (Tožba na Evropsko sodišče za človekove pravice »Milan Makuc in ostali proti Sloveniji«, 4. 7. 2006).

23. 6. – Minister za notranje zadeve dr. Rado Bohinc (ZLSD) na novinarski konferenci pojasni, da je zakon o izbranih, ki naj bi implementiral odločbo Ustavnega sodišča, pripravljen za koalicijsko usklajevanje. Izjavi, da bodo morale strokovne službe pregledati 22.311 spisov, po nekaterih ocenah pa bi morali izdati približno 12.000 dopolnilnih odločb, s katerimi bodo izbranim vrnili status stalnega bivališča od izbriha do izdaje že pridobljenega dovoljenja za stalno prebivanje. Mnenja pravnih strokovnjakov glede tega, ali naj ministrstvo takoj začne izdajati odločbe, so po ministrovih besedah različna (MNZ 2004b: 1).

8. 7. – Objava drugega poročila Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI). V poglavju »Posebej pomembna vprašanja« je pod naslovom »Položaj manjšin narodov bivše Jugoslavije« posebej poudarjen problem izbranih. Med drugim v njem piše: »Na splošno ECRI poziva državne oblasti, da se zavzamejo za kar se da velikodušen pristop v protitež močnemu občutku krivice, ki ga doživljajo ljudje, katerih ime je bilo izbrisano iz registra stalnih prebivalcev. Kar se tiče vseh pripadnikov manjšin z območij nekdanje Jugoslavije, ECRI meni, da osebe, rojene v Sloveniji in/ali ki so tam preživele večji del svojega življenja, ne bi smele biti obravnavane kot tujci ali državljani neke druge države, kjer v mnogih primerih niso nikoli živele« (ECRI, Drugo poročilo o Sloveniji 2003: 21).

17. 7. – Začetek protestnega pohoda članov DIPS od obale do Ljubljane, ki se konča 20. 7. s skupščino DIPS v gostilni Pri Jovotu v Ljubljani. Ob tem je izdan Tretji poziv državi in javnosti, v katerem člani društva opozorijo, da vlada kljub zelo jasni odločbi Ustavnega sodišča še vedno zavlačuje z reševanjem vprašanja izbranih in da so njene aktivnosti usmerjene predvsem k izigravanju omenjene odločbe (Tretji poziv DIPS, www.dostje.org, 15. 5. 2007).

24. 7. – Ministrstvo za notranje zadeve zavrne očitke, da zavlačuje z reševanjem problematike izbranih. Pojasni, da je predlog zakona o stalnem prebivanju tujcev z državljanstvom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, ki so imeli na dan 23. decembra 1990 v Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče,²⁴ že posredovalo v koalicijsko usklajevanje, in napove, da bo predvidoma septembra začelo izdajati dopolnilne odločbe (MNZ 2004b: 1).

²⁵ Zakon predpiše, da mora MNZ po uradni dolžnosti uvesti postopek izdaje odločbe o ugotovitvi stalnega prebivanja v Sloveniji za tiste osebe, ki so že pridobile dovoljenje za stalno prebivanje po ZUSDDD ali Zakonu o tujcih (vendar brez olajšav) ter jim posledično izdati odločbo, ki prizna stalno prebivanje od 26. februarja 1992 oziroma od dne izbrisa do pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje kot dopolnitev že izdanega dovoljenja (Zakon o izvršitvi 8. točke odločbe ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-246/02-28, ZIOdlUS246/02).

30. 7. – Predsednik SNS Zmago Jelinčič na ministra za notranje zadeve dr. Rada Bohinca (ZLSD) naslovi pisno poslansko vprašanje, kakšna bo pravna podlaga za izdajanje dopolnilnih odločb izbrisanim (MNZ 2004b: 1).

28. 8. – Strokovni svet za javno upravo – svet več pravnih strokovnjakov, ki mu predseduje dr. Rajko Pirnat, se zavzame za izdajo dopolnilnih odločb izbrisanim na podlagi novega zakona (in ne neposredno na podlagi odločbe Ustavnega sodišča). Po njihovem mnenju naj bi bila le tako vzpostavljena pravna podlaga za izdajo odločb (Delo, 29. 8. 2003).

– Neparlamentarna Stranka slovenskega naroda začne v Mariboru zbirati podpise za referendumsko pobudo proti »paketni rešitvi« vprašanja izbrisanih, torej proti predvidenemu vračanju statusa stalnega prebivališča vsem, ki so ga že pridobili (Delo, 29. 8. 2003).

4. 9. – Minister za notranje zadeve dr. Rado Bohinc predstavi zakon o izvršitvi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-246/02-28 (ZIOdlUS246/02) oziroma t.i. tehnični zakon, ki »[...] ureja pogoje in postopek izdaje odločbe o ugotovitvi stalnega prebivanja v Republiki Sloveniji državljanu ali državljanke druge države naslednice nekdanje SFRJ, ki je imel v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče na dan 23. decembra 1990 in na dan 25. februarja 1992 in ki je že pridobil dovoljenje za stalno prebivanje na podlagi Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji [...] ali Zakona o tujcih [...]« (Zakon o izvršitvi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. U-I-246/02-28, ZIOdlUS246/02).²⁵

7. 10. – Manifestacija Združene listje - Akcija odpiranja prostorov zatohle politike dialogu in mnogoterim možnostim na sedežu stranke ZLSD v Ljubljani. Namen akcije je bil opozoriti na vlogo te stranke pri izbrisu in zavlačevanju pri reševanju tega problema (www.dostje.org, 15. 5. 2007).

8. 10. – Manifestacija Izbris pred parlamentom v organizaciji DIPS in Socialnega foruma, katere cilj je opozoriti, da tehnični zakon ni potreben, saj za izdajo dopolnilnih odločb zadostuje odločba Ustavnega sodišča. »Nekaj več kot dvajset belih uniform je hipoma zasedlo cesto pred pročeljem parlamentarnega poslopja na Šubičevi ulici. S svojimi telesi so izpisali kakih deset metrov dolg napis 'izbris', transparenta na obeh straneh podobe pa sta voznikom sporočala 'Vozi naprej, ne obstajamo!'« (www.dostje.org, Večer, 9. 10. 2003).

– Državni zbor izglasuje, da bo tehnični zakon obravnavan po skrajšanem postopku, kar naj bi omogočilo, da bi bil zakon sprejet že oktobra. Ob tem opozicija protestira, saj v nasprotju z rednim postopkom skrajšani ne dopuščata temeljite razprave, ki pa naj bi bila nujno potrebna zaradi velikih političnih in javnofinančnih posledic, povezanih z reševanjem problema izbrisanih (Delo, 9. 10. 2003).

9. 10. – Vlada obravnava zakon o stalnem prebivanju tujcev z državljanstvom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, ki so imeli na dan 23. decembra 1990 in 25. februarja 1992 v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče oziroma t.i. sistemski zakon, ki naj bi celovito uredil status za štiri kategorije izbrisanih: tiste, ki si doslej niso pridobili nobenega statusa; tiste, ki imajo le dovoljenje za začasno prebivanje, ter njihove otroke in tiste, ki so pridobili dovoljenje za stalno prebivanje na podlagi olajšav (družinskih vezi). Za te tri kategorije naj bi zakon urejal status od februarja 1992 naprej po uradni dolžnosti. V zadnji kategoriji pa sistemski zakon predvideva izbrisane, ki so že pridobili slovensko državljanstvo in ki bodo morali za pridobitev priznanja dovoljenja za stalno prebivanje za nazaj zaprositi sami (Delo, 10. 10. 2003).

14. 10. – Poziv sociologov, ki javno pozovejo vlado in Državni zbor naj »[...] sprejmeta in uzakonita politično in materialno odgovornost za izbris prebivalcev RS iz Registra stalnih prebivalcev« (Večer, 16. 10. 2003).

15. 10. – Objava poročila Komisarja za človekove pravice pri Svetu Evrope Alvara Gil-Roblesa, ki je nastalo na podlagi njegovega obiska v maju, v katerem so izbrisani obravnavani kot problem, ki izvira iz obdobja tranzicije. Med drugim komisar zapiše: »Takojšnje upoštevanje odločbe Ustavnega sodišča je bistvenega pomena za ustrezno ureditev položaja teh oseb. Predsednik Državnega zbora mi je zagotovil, da bo zakon spremenjen v skladu z mnenjem

²⁶ Vendar pa ta rok ni predviden za tehnični zakon, ki ga odločba Ustavnega sodišča sploh ni omenila – dopolnilne odločbe bi morale biti izdane po uradni dolžnosti.

Ustavnega sodišča, minister za notranje zadeve pa me je obvestil, da se je postopek za priznanje retroaktivnega učinkovanja statusa stalnega bivališča že začel in da bo tudi zakonodajni postopek za določitev novega roka začel brez nadaljnjega odlašanja« (Poročilo Komisarja za človekove pravice o njegovem obisku v Sloveniji, 11.–14. maj 2003).

– Odbor Državnega zbora za notranjo politiko po skrajšanem postopku obravnava in sprejme tehnični zakon ter ga tako pripravi za drugo obravnavo na oktobrski seji DZ (Večer, 16. 10. 2003).

16. 10. – Poteče rok za sprejem sistemskega zakona, ki ga je postavilo Ustavno sodišče v odločbi št. U-I-246/02.²⁶

22. 10. – Okrogla miza »Romi brez državljanstva in/ali osebnih dokumentov v Sloveniji«, ki sta jo organizirala European Roma Rights Centre (ERRC – Evropski center za pravice Romov) iz Budimpešte in Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope v Ljubljani.

28. 10. – Redna seja Državnega zbora, na kateri poteka prva razprava o sistemskem zakonu. Po pričakovanju opozicijske stranke SDS, NSi in SNS predlaganemu zakonu ostro nasprotujejo, predvsem zaradi morebitnih finančnih posledic – po ocenah neimenovanih strokovnjakov naj bi odškodninske tožbe dosegle znesek 600 milijard tolarjev – ter predstave, da gre pri reševanju problema izbrisanih za »razvrednotenje temeljev osamosvojitve«. Janez Janša (SDS) med drugim pove, da je »[...] 'strašno ganjen nad zavzemanjem za človekove pravice, zlasti ko gre za politični interes, in težko skriva solze.' Ne gre za načela in za popravo krivic, temveč gre po njegovem mnenju 'za politično in ideološko zaveznitvo prijateljev ali pa somišljenikov iz časov slovenskega osamosvajanja oziroma iz obdobja nasprotovanja slovenskemu osamosvajanju'.« (Večer, 29. 10. 2003) Sistemski zakon pa po razpravi poslanci vendarle sprejmejo v drugo obravnavo in sicer s 50 glasovi za in 24 proti (Večer, 29. 10. 2003 in 30. 10. 2003).

29. 10. – Redna seja Državnega zbora, na kateri poslanci obravnavajo tehnični zakon. Stališča političnih strank se v razpravi ne razlikujejo od stališč prejšnjega dne. Po dolgem pregovarjanju večina poslancev po skrajšanem postopku sprejme predlog tehničnega zakona o izbrisanih (Večer, 30. 10. 2003).

5. 11. – Državni svet na predlog skupine svetnikov (prvopodpisani Marjan Maučec (SLS)) izglasuje odložilni veto na tehnični zakon. Navedejo dva argumenta za veto, in sicer, da zakon ne predvideva finančnih posledic ter da je nepotreben, ker naj bi isto vsebino urejal sistemski zakon. Tako zakon vrnejo v parlamentarni postopek (Delo, 4. 11. 2003, Večer, 6. 11. 2003).

6. 11. – Tiskovna konferenca ob izidu knjige »Izbrisani: organizirana nedolžnost in politike izključevanja« avtoric Vlaste Jalušič, Jasminke Dedić in Jelke Zorn in ob odprtju razstave dokumentacije, povezane z izbrisom »Danes so dovoljene sanje ...« v Galeriji Alkatraz, Klub Gromka, AKC Metelkova mesto v Ljubljani (www.mirovni-institut.si).

15. 11. – V okviru drugega Evropskega socialnega foruma v Parizu transnacionalna skupina aktivistov in aktivistk »izbriše« slovensko ambasado in pred njo izriše besedo IZBRIS v slovenščini in francosčini. Namen akcije je izraziti solidarnost z izbrisanimi, opozoriti na zavlačevanje ureditve njihovega statusa in zaustaviti rast medijskih in oblastnih rasističnih diskurzov (www.dostje.org).

25. 11. – Zadnja redna seja Državnega zbora na temo izbrisanih. Državni zbor ponovno odloča o tehničnem zakonu in nekaj minut pred polnočjo 51 poslancev preglasuje veto Državnega sveta. Poslanska skupina SLS pred glasovanjem nepričakovano zavrne podporo zakonu. Janez Janša (SDS) v polurnem govoru poimensko omeni štiri domnevne agresorje na Slovenijo, nekdanje pripadnike JLA, ki naj bi danes uživali politične in socialne pravice v Sloveniji in celo zahtevali odškodnine. (Večer, 26. 11. 2003, Dnevnik, 27. 11. 2003, Večer, 28. 11. 2003).

1. 12. – Jože Kreuh, nekdanji član SDS, med svojimi someščani v Mežici začne zbirati podpise za odvzem državljanstva Marku Peraku, podpredsedniku DIPS, ker naj bi junija 1991 sodeloval pri napadih na Holmec (Večer, 2. 12. 2003).

– Akcija Tiralica – Odgovorni za izbris. Po Ljubljani se pojavi večje število plakatov z obrazi in imeni državnih funkcionarjev, ki so odgovorni za izbris in njegove dolgotrajne posledice (www.dostje.org).

²⁷ To je že četrta pobuda za razpis referenduma o tehničnem zakonu, s to razliko, da je prejšnje tri pobude za razpis predhodnega zakonodajnega referenduma vložil Franc Majcen iz Gornje Radgone – s pomočjo Stranke slovenskega naroda –, vendar je državni zbor še pred sprejetjem tehničnega zakona vse zavrnil (Večer, 29. 10. 2003 in 4. 11. 2003).

2. 12. – Ker Državni svet zavrne pobudo skupine svetnikov za razpis referenduma o tehničnem zakonu, Branko Grims v imenu 30 poslancev opozicije (13 iz SDS, osem iz NSi, štirje iz SNS, štirje iz SLS in eden iz SMS) vloži pobudo za razpis naknadnega zakonodajnega referenduma, hkrati pa še pobudo za zbiranje 40.000 podpisov volivcev, s pomočjo katerih bi zahtevali razpis referenduma, če bi kateri od poslancev naknadno umaknil svoj podpis (Večer, 3. 12. 2003 in 4. 12. 2003).²⁷

3. 12. – Tiskovna konferenca predstavnikov Aktivistične asociacije za izbrisane, ki so tri dni pred tem izpeljali akcijo Odgovorni za izbris. V svoji izjavi, pod katero se podpiše 12 skupin – med njimi Politični laboratorij, Aguascalientes, Dost je!, Škuc LL, Klub Monokel, Teater Gromki in Agregat – zapišejo: »Izbris je logična posledica agresivnega nacionalizma, ki sta ga upravljali tako leva kot desna politična opcija. [...] Šele pogum izbrisanih, ki so izstopili iz katakomb, se organizirali in začeli zahtevati vrnitev odvzetih pravic, je pokazal, da je na videz nekonfliktna in linearna zgodovina Slovenije zadnjih dveh desetletij dobila svoj zaplet in tudi napoved razpleta«. Dodajo pa še, da so tiralico naredili zato, da bi poleg žrtev obraze in imena dobili tudi krivci za izbris (www.dostje.org, Delo, 4. 12. 2003).

8. 12. – Vlada na dopisni seji sprejme mnenje glede zahteve 30 poslancev za razpis naknadnega referenduma o tehničnem zakonu. Državnemu zboru predlaga, naj referendumsko zahtevo pošlje v presojo Ustavnemu sodišču, ker »[...] po prepričanju vlade človekove pravice niso in ne morejo biti predmet referendumskega odločanja, saj bi sicer kršili ustavno načelo pravne države.« (MNZ 2004b: 2)

9. 12. – Izredna seja Državnega zbora, na kateri poslanci odločajo o ustavni presoji referendumske pobude. Za to odločitev so imeli teden dni časa, torej se je na ta dan popolnoma rok iztekel. Ker pa odločitev o ustavni presoji izglasujejo na nočni seji, malo pred polnočjo, je zahteva na Ustavno sodišče poslana šele naslednji dan zjutraj (Večer, 11. 12. 2003).

– Tiskovna konferenca DIPS v Mežici, ki jo organizira Mladen Balaban, predsednik koroškega odbora DIPS, na kateri se izbrisani v precej napetem ozračju soočijo z Jožetom Kreuhom, pobudnikom peticije za odvzem državljanstva Marku Peraku, ter ovržejo obtožbe glede Perakovega delovanja med osamosvojitveno vojno (Večer, 12. 12. 2003).

11. 12. – Javna tribuna o izbrisanih v Menzi pri koritu, AKC Metelkova mesto, ki jo organizira Aktivistična asociacija za izbrisane. Namen le-te je opozoriti na politično trgovanje z izbrisanimi in na nepripravljenost vlade popraviti krivice, ki jih je povzročil izbris (www.dostje.org).

16. 12. – Pravna služba DZ zavrne trditev, da je Državni zbor zamudil rok za presojo ustavnosti pobude za naknadni referendum o tehničnem zakonu, saj naj bi sklep o presoji sprejel pravočasno, torej pred iztekom sedemdnevnega roka (Delo, 17. 12. 2003).

22. 12. – Ustavno sodišče zavrže zahtevo Državnega zbora za presojo morebitnih protiuustavnih posledic referenduma o tehničnem zakonu, saj naj bi DZ zamudil sedemdnevni rok, ki ga določa zakon o referendumu in o ljudski iniciativi. Ustavno sodišče prav tako ugotovi, da so protiuustavne posledice nastale že 16. oktobra, ter zapiše, da vsako zavračevanje izvršitve aprilske odločbe Ustavnega sodišča pomeni nadaljevanje protiuustavnega stanja. Zato tudi z morebitno zavrnitvijo tehničnega zakona na referendumu ne bo ugasnila dolžnost Državnega zbora in Ministrstva za notranje zadeve, da izvršita omenjeno odločbo Ustavnega sodišča (MNZ 2004b: 2).

30. 12. – Izredna seja Državnega zbora, na kateri poslanci sprejmejo odlok o razpisu referenduma o tehničnem zakonu. Rok, določen za izvedbo referenduma, je 15. februar 2004 (Večer, 30. 12. 2003).

– Minister za notranje zadeve dr. Rado Bohinc (ZLSD) na zasedanju Odbora za notranjo politiko napove, da bo, če bo tehnični zakon na referendumu zavrnjen, MNZ začelo izdajati dopolnilne odločbe neposredno na podlagi odločbe Ustavnega sodišča (Večer, 31. 12. 2003).

31. 12. – Skupina 33 koalicijskih poslank in poslancev na Ustavno sodišče posreduje zahtevo za presojo ustavnosti odloka o razpisu referenduma o tehničnem zakonu. Predlagajo tudi, naj Ustavno sodišče do odločitve zadrži izvajanje odloka o razpisu referenduma (MNZ 2004b: 3).

2004

7. 1. – Predsednik republike Janez Drnovšek izjavi, da je treba narediti vse, da ne bi prišlo do nesmiselnega referenduma ter da bi morali poslanci najti pravni način za umik tehničnega zakona, vladna koalicija pa bi morala takoj začeti resne pogovore z opozicijo o sistemskem zakonu (MNZ 2004b: 3).

8. 1. – Minister za notranje zadeve dr. Rado Bohinc na novinarski konferenci po seji vlade pove, da bo MNZ začelo v kratkem izdajati izbrisanim dopolnilne odločbe in sicer po kronološkem vrstnem redu.²⁸ S tem koalicijske stranke želijo pregovoriti opozicijo, naj umakne pobudo za referendum. Ponudijo še, da bodo v tem primeru stranke skupaj razveljavile že sprejeti zakon ter poiskale kompromisno rešitev, predstavljeno v sistemskem zakonu, ki bi tako vključeval tudi vsebino tehničnega zakona. Janez Janša (SDS) izjavi, da referendumu ni več mogoče preklicati, ter izrazi prepričanje, da se bodo morali poslanci po referendumu odločiti za novo rešitev neskladja med odločbo Ustavnega sodišča, dosedanjim ravnanjem Državnega zbora in dejanskim stanjem. Po njegovem je to neskladje »[...] mogoče odpraviti tako, da se s sistemskim [...] zakonom o izbrisanih določi, da izplačevanje odškodnin za nazaj ni mogoče in da bodo primeri posameznikov obravnavani posamično. Najbrž se je dilemam s sistemskim zakonom mogoče izogniti tako, da bi imel ta zakon status ustavnega zakona« (Večer, 9. 1. 2004).²⁹

– Janez Janša (SDS) napove interpelacijo proti Radu Bohincu (ZLSD), če bo začel izdajati dopolnilne odločbe brez zakonske podlage, hkrati pa napove tudi naknadno revizijo že izdanih odločb ter kazenski pregon ministra ali uradnikov, ki bi le-te izdali (Večer, 9. 1. 2004).

9. 1. – Ustavno sodišče sklene, da se do dokončne odločitve zadrži izvajanje odloka o razpisu referenduma o tehničnem zakonu, saj mora najprej presoditi, ali je zahteva predlagateljev sploh legitimna (MNZ 2004b: 3, Večer, 10. 1. 2004).

12. 1. – Začetek razprav o sistemskem zakonu o izbrisanih in javno predstavljanje mnenj, ki ga na zahtevo SDS v Državnem zboru pripravi Odbor za notranjo politiko DZ. Razprave, ki je trajala sedem ur, se udeležijo tudi člani DIPS ter njihovi zagovorniki, kljub temu pa se razprava vsebinsko ne razlikuje od prejšnjih, povezanih z izbrisanimi. Jožef Školč (LDS) že drugič formalno predlaga, naj Ministrstvo za notranje zadeve naredi kronologijo odgovornosti za izbris ter jo doda sistemskemu zakonu (Večer in Dnevnik, 13. 1. 2004).³⁰

13. 1. – Predsednik Državnega sveta Janez Sušnik na predsednika DZ Boruta Pahorja naslovi pismo, v katerem predstavi možnost za politično rešitev vprašanja izbrisanih. Predlaga, naj se problem izbrisanih uredi v enotnem zakonu, predlagatelji referenduma pa naj se v zameno le-temu odpovedo (MNZ 2004b: 4).

14. 1. – Minister za notranje zadeve dr. Rado Bohinc (ZLSD) v izjavi za Slovensko tiskovno agencijo ne izključi možnosti, da bi problem izbrisanih rešili z ustavnim zakonom, ter ponovi stališče o neprimernosti odločanja o tem vprašanju na referendumu (MNZ 2004b: 4).

17. 1. – Komisar za človekove pravice Sveta Evrope Alvaro Gil-Robles v pismu Varuhu človekovih pravic Matjažu Hanzku zapiše, da je treba takoj izvršiti odločbo Ustavnega sodišča in začeti izdajati dopolnilne odločbe ter tako enkrat za vselej rešiti problem izbrisanih (Delo, 17. 1. 2004).

19. 1. – Drugi sestanek³¹ predstavnikov parlamentarnih strank, na katerem poskušajo uskladiti različne predloge rešitev problema izbrisanih ter predstavitev več osnutkov ustavnih zakonov. Poslanci dogovora ne dosežejo (Večer, 20. 1. 2004).

20. 1. – Okrogla miza Foruma za levico z naslovom »Izbrisana odgovornost« v Cankarjevem domu v Ljubljani (www.mladina.si).

²⁸ Torej začeni s tistimi, ki so prvi pridobili dovoljenje za stalno prebivanje.

²⁹ Status ustavnega zakona, ki mora biti izglasovan z dvotretjinsko večino poslancev, bi med drugim odprl tudi možnost za neupoštevanje odločbe ustavnega sodišča, saj to ne bilo več pristojno za presojo zakona.

³⁰ Prvič je to predlagal na začetku razprave v notranjepolitičnem odboru DZ 15. oktobra 2003, kjer je proti njegovemu predlogu glasovala tudi vladna koalicija, saj je menila, da bi imenovanje krivcev otežilo kompromis z opozicijo (Večer, 16. 10. 2003).

³¹ Prvi sestanek je bil 16. januarja 2004, vendar so ga poslanci označili za neformalne (Delo, 17. 1. 2004).

³² Med njimi dr. Alenka Šelih, dr. Boris A. Novak, Ciril Zlobec, dr. Slavoj Žižek, dr. Ljubo Bavcon, dr. Spomenka Hribar, dr. Jože Mencinger, dr. Lucija Čok, dr. Niko Toš, dr. Robert Blinc, Vinko Möderndorfer, dr. Dušan Nečak, dr. Rudi Rizman, dr. Vlado Miheljak, dr. Marko Kerševan, dr. Ljubica Marjanovič Umek, dr. Bojan Borstner, Viki Grošelj, dr. Darja Završek, dr. Svetlana Slapšak, dr. Ludvik Horvat.

21. 1. – Vlada sprejme nov predlog sistemskega zakona, ki ga na novinarski konferenci predstavi minister dr. Rado Bohinc. Ta je nadomestek in nadgradnja prejšnjega predloga sistemskega zakona, ki je že prestal prvo obravnavo v Državnem zboru. Vsebuje dve kompromisni rešitvi: revizijo dotlej opravljenih postopkov podelitve tujkega statusa in restriktivno priznavanje odškodnin. Tako predstavniki Ministrstva za notranje zadeve kot vodja opozicije Janez Janša (SDS) izjavijo, da se zavzemajo za to, da bi imel novi zakon status ustavnega zakona. Dr. Rado Bohinc pove še, da bo z začetkom izdajanja dopolnilnih odločb izbranim ministrstvo počakalo do konca politične razprave o tem vprašanju. Če pa do kompromisne rešitve ne bo prišlo v kratkem, bo MNZ začelo izdajati dopolnile odločbe neposredno

na podlagi odločbe Ustavnega sodišča (MNZ 2004b: 4, Večer, 22. 1. 2004).

– Sto šestinosemdeset uglednih osebnosti³² podpiše poziv k pravni in etični odgovornosti, saj menijo, da uživanje človekovih pravic ne more biti odvisno od referendumskega izida. Zato pozovejo k čimprejšnji razrešitvi problema izbranih v skladu z odločbo Ustavnega sodišča (Večer, 22. 1. 2004).

– Akademski zbor Fakultete za podiplomske humanistične študije (ISH) v Ljubljani naslovi na pristojne institucije, mednarodne instance in splošno javnost ostro protestno pismo »zoper kršenje človekovih pravic in ogrožanje ustavnega reda, ki se dogaja z izvajanjem neposredne 'demokracije' referendumskega tipa in poulično-medijske akcije« (Večer, 22. 2. 2004).

22. 1. – Parlamentarna Zakonodajnoppravna služba ugotovi, da vlada novega predloga sistemskega zakona ni vložila v skladu s poslovníkom DZ in da ga Državni zbor zato ne more sprejeti v parlamentarni postopek. Eden izmed razlogov, ki jih navede, je, da v predlogu ni jasno opredeljena ocena finančnih posledic, ki bi jih imel zakon za državni proračun. Zato predsednik Državnega zbora Borut Pahor (ZLSD) vlado pozove, naj zakonski predlog dopolni. Ko predstavniki vlade dopolnijo predlog in ga ponovno vložijo v Državni zbor, pa parlamentarna Zakonodajnoppravna služba ugotovi, da vlada novega predloga sistemskega zakona sploh ne more vložiti v proceduro, ker je prvotni predlog zakona že prestal prvo obravnavo v parlamentu (Večer, 23. 1. 2004).

– Skupina 33 poslank in poslancev iz koalicijskih strank s prvopodpisanim Miranom Potrčem (ZLSD) dopolni zahtevo za presojo ustavnosti odloka o razpisu referendumu o tehničnem zakonu. Predlagajo, naj Ustavno sodišče presodi ustavnost izpodbijanega akta tudi z vidika varstva človekovih pravic, hkrati pa še, naj se o dopolnitvi zahteve izjasni vlada in Državni zbor, dotlej pa naj Ustavno sodišče zadrži odločanje (MNZ 2004b: 5, Delo, 23. 1. 2004).

26. 1. – Ustavno sodišče zavrne zahtevo 33 poslancev za presojo ustavnosti odloka o razpisu referendumu o tehničnem zakonu in Državnemu zboru naloži, naj določi nov datum izvedbe referendumu (MNZ 2004b: 5).

28. 1. – Nekdanji predsednik republike Milan Kučan medstrankarska pogajanja o izbranih označi kot zavlačevanje in beg pred odgovornostjo. Po njegovem mnenju je sprejetje ustavnega zakona sicer formalna možnost, vendar ne na način, ki bi izbranim odvzel možnost ustavne pritožbe. Glede izdaje dopolnilnih odločb Milan Kučan izjavi, da je Ustavno sodišče o tem sprejelo odločitev aprila 2003 (MNZ 2004b: 5).

29. 1. – V časopisih Večer in Delo so objavljeni dokazi, da je Ministrstvo za notranje zadeve nekaterim posameznikom, ne da bi to vedeli, vrnilo status stalnega prebivanja od 25. februarja 1992 do leta 2000 (datum pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD), in sicer na podlagi odločbe Ustavnega sodišča Up-333/96 iz leta 1999 (Delo in Večer, 29. 1. 2004).

– Državni svet predlaga Državnemu zboru, naj dopolni 13. člen Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije, s čimer bi bilo mogoče celovito rešiti problematiko izbranih (MNZ 2004b: 5).

30. 1. – Notranjepolitični odbor DZ v okrnjeni sestavi (sestane protestno zapustijo njegovi člani iz strank SDS, NSi in SNS) pripravi besedilo sistemskega zakona za drugo obravnavo v Državnem zboru. Člani odbora v besedilo

zakona vključijo nekatere dopolnitve, ki so rezultat medstrankarskih pogajanj, med drugim omejitev odškodnin, možnost revizije že izdanih dovoljenj za stalno prebivanje ter selektivnost pri retroaktivnem vračanju statusa stalnega prebivanja (Delo, 31. 1. 2004, MNZ 2004b: 5,6).

2. 2. – Državni zbor na izredni seji v drugo obravnava predlog systemskega zakona, ki pa bolj kot na zasedanje parlamenta spominja na »[...] svojevrstno predvolilno televizijsko tribuno [...]«. [P]o šestih urah so razpravo o systemskem zakonu prekinili, da bi določili nov datum referendumskega glasovanja o tehničnem zakonu, toda po novi polemični razpravi je večina predlagani datum zavrnila, opozicija je zapustila dvorano, poslanci vladne koalicije pa so vseeno nadaljevali drugo obravnavo systemskega zakona o izbrisanih (Delo, 3. 2. 2004).

– Opozicijski SDS in NSi ob 23.16 (medtem ko koalicijski poslanci v veliki okrogli dvorani DZ še zasedajo) v glavni pisarni parlamenta vložita z več kot tisoč podpisi volivcev podprto pobudo za začetek zbiranja podpisov v podporo predhodnemu zakonodajnemu referendumu o systemskem zakonu (MNZ 2004b: 6, Delo, 4. 2. 2004).

– Triindvajset opozicijskih poslancev SDS, NSi in SNS – prvopodpisani France Cukjati (SDS) – malo pred polnočjo v Državni zbor vložijo predlog dopolnitve 13. člena Ustavnega zakona za izvedbo temeljne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Delo, 4. 2. 2004, MNZ 2004b: 6).

– Predsednica Ustavnega sodišča Dragica Wedam Lukič na novinarski konferenci ponovno izjavi, da je odločitev Ustavnega sodišča zavezujoča ter da je edino ustavno dopustno sredstvo, s katerim je mogoče obiti odločbo Ustavnega sodišča, sprememba Ustave. Ustavno sodišče namreč načeloma ne more presojeti skladnosti ustavnega zakona z Ustavo, razen če bi ugotovilo, da gre za zlorabo ustavnega zakona, in sicer z namenom, da se z njim uredi nekaj, kar ni ustavna materija (MNZ 2004b: 6).

3. 2. – Ministrstvo za notranje zadeve začne izdajati dopolnilne odločbe o stalnem prebivanju izbranim neposredno na podlagi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča iz 3. aprila 2003.³³ »Izdajanje odločb, s katerimi se vrača status nezakonito izbranim, je po ministrovih besedah ustavna dolžnost ministrstva za notranje zadeve in vlade, pa tudi politična odgovornost države, da stvari uredi pred domačo in tudi mednarodno javnostjo« (MNZ 2004b: 6).

– Predsednik Državnega zbora Borut Pahor (ZLSD) pobudo za začetek zbiranja podpisov v podporo predhodnemu zakonodajnemu referendumu o systemskem zakonu pošlje v Zakonodajnoppravno službo DZ (MNZ 2004b: 6).

4. 3. – Opozicijske stranke umaknejo predlog ustavnega zakona iz zakonodajnega postopka. Razlog, ki ga ob tem navedejo, je, da je MNZ že začelo izdajati dopolnilne odločbe in da zato ne vidijo več smisla iskati kakršno koli rešitev problema izbranih (Delo, 5. 2. 2004).

– Predsednik republike Janez Drnovšek v izjavi za javnost pozove vladajoče in opozicijske stranke k iskanju konsenza in k čim hitrejšemu razpisu referenduma – čeprav je po njegovem mnenju nesmiseln. Načeloma pa podpre tudi izdajanje dopolnilnih odločb ter sprejetje ustavnega zakona v obliki, ki jo je predlagal Državni svet, in tako, da bo spoštovana razsodba Ustavnega sodišča (Delo, 5. 2. 2004).

5. 2. – Poslanci LDS, ZLSD in DeSUS na Državni zbor naslovijo zahtevo za sklic izredne seje Državnega zbora ter predlagajo 4. april kot datum izvedbe referenduma (MNZ 2004b: 7, Večer, 7. 2. 2004).

– Zakonodajnoppravna služba DZ o referendumskem vprašanju, ki se nanaša na systemski zakon, meni, da bi ta lahko vodil v protiustavne posledice, zato predsednik Državnega zbora Borut Pahor (ZLSD) predlaga, naj o vprašanju ustavnosti vsebine referendumske zahteve odloča Državni zbor (MNZ 2004b: 7, Večer, 7. 2. 2004).

10. 2. – Državni zbor na izredni seji po skoraj sedmih urah razprave razpiše 4. april kot datum izvedbe naknadnega zakonodajnega referenduma o tehničnem zakonu. Poleg tega sklone posredovati pobudo koalicije Slovenija (SDS in NSi) za predhodni zakonodajni referendum o systemskem zakonu v presojo Ustavnemu sodišču (Delo, 11. 2. 2004).

– Neva Miklavčič Predan na tiskovni konferenci v imenu Helsinškega monitorja Slovenije zahteva, da vse izbrisane vrnejo med prebivalce Slovenije. Po njihovem mnenju so izbrisani upravičeni do slovenskega državljanstva, ne le do

³³ Minister za notranje zadeve v naslednjem mandatu Dragutin Mate čez natanko eno leto za Večer reče, da so dopolnilne odločbe nehali izdajati z 31. januarjem 2005 (Večer, 19. 2. 2005). Čez nekaj mesecev poda drugačne informacije in izjavi, da naj bi jih nehali izdajati 31. julija 2004, do takrat pa naj bi bilo izdanih 4.107 dopolnilnih odločb (Večer, 1. in 2. 3. 2005). Čez slabe tri mesece pa si ponovno premisli in reče, da naj bi MNZ izdajanje odločb končalo že maja 2004 (Večer, 23. 5. 2005).

³⁴ Predhodni trije pozivi DIPS so bili poslani »državi in javnosti«, četrti pa je bil zaradi zadnjih dogodkov v slovenskem političnem prostoru poslan le na omenjeni evropski instituciji.

stalnega prebivališča, povrniti pa bi jim morali tudi vse zamujene pokojnine in zdravstvena zavarovanja, saj jim to zagotavlja Ustava. Dodaja še, da sta ponujeni rešitvi nastalega stanja – ustavni in tehnični zakon – nesprejemljivi, enako nesprejemljiv pa je tudi referendum (MNZ 2004b: 7-8).

13. 2. – Skupina sedmih poslancev (trije iz SMS, trije iz SLS in predstavnica madžarske manjšine) pripravi predlog ustavnega zakona o izbrisanih. Izjavijo, da predloga ne bodo vložili v parlamentarni postopek, dokler ne bodo zbrali 60 podpisov poslancev – dvotretjinske večine, potrebne za sprejetje ustavnega zakona (Delo in Večer, 14. 2. 2004).

14. 2. – V pogovoru za Večer minister za notranje zadeve dr. Rado Bohinc (ZLSD) izjavi, da ne namerava začeti nikakršnega postopka za ugotavljanje odgovornosti za izbris: »Pristojni organi so imeli 12 let časa, da v okviru svojih dolžnosti, ki jih imajo po zakonu, presodijo to vprašanje. Ne vidim nobenih resnih razlogov, da bi prav jaz po 12 letih začel ugotavljati odgovornost. Še posebno zato ne, ker sem odločen to vprašanje rešiti in ga spraviti z dnevnega reda slovenske politične stvarnosti« (Večer, 14. 2. 2004).

24. 2. – Otvoritev tedna izbrisanih z javno tribuno »Svoboda je različnost – pravice vsem!« v organizaciji gibanja Dost je! Organizatorji v svoji izjavi med drugim zapišejo: »Vizija Slovenije, Evrope in sveta, ki jo gojijo novodobni fašisti, je groteskna. Je vizija apartheida, zidov, onstran katerih ostajajo izbrisani in izključeni ter tostran zaporniki etnoNacije. [...] Kje stojijo zidovi v Sloveniji in kje jih gradijo? Je zid, ki je pred dvanajstimi leti izbrisal 18.305 ljudi. Ta zid nikakor noče pasti« (www.dostje.org).

25. 2. – »Dan rušenja zidov izključevanja« – manifestacija pred prostori SDS v Ljubljani v organizaciji gibanja Dost je! V izjavi ob graditvi simboličnega zidu je zapisano: »Zid, ki smo ga zgradili, simbolizira politiko sovraštva, hujskanja in apartheida, ki je v zadnjih nekaj mesecih postala izključna politika oblasti, predvsem stranke SDS. Zid je simbol sovraštva do različnosti, mnogoterosti in svobode, ki ga postavljajo tisti, katerih oblast je odvisna od širjenja strahu. [...] Tokrat so za zidom ostali tisti, ki ga dejansko gradijo. Tokrat na lastni koži čutijo, kako je biti izključen, obzidan, brez izhoda. Za zidom sovraštva ni prostora za dostojanstvo, spoštovanje in svobodo« (www.dostje.org).

– DIPS v sodelovanju z Informacijsko-dokumentacijskim centrom Sveta Evrope v Ljubljani pripravi srečanje s predstavniki tujih veleposlaništev (Dnevnik, 25. 2. 2004).

– Skupina sedmih poslancev, ki je neuspešno poskušala zbrati 60 podpisov v podporo svojemu predlogu ustavnega zakona, le-tega izroči predsedniku Državnega zbora Borutu Pahorju (ZLSD), ki naj presodi, kako naprej (Dnevnik, 25. 2. 2004).

26. 2. – »Manifestacija izbrisanih vseh vrst«, ki poteka v ljubljanskem parku Zvezda. Njen namen je pokazati solidarnost z izbrisanimi in drugimi deprivilegiranimi skupinami ter opozoriti, da človekove pravice ne smejo biti stvar referendumskega odločanja (www.dostje.org).

– Skupščina DIPS, na kateri pripravijo 4. poziv DIPS. Ta je poslan neposredno komisarju Sveta Evrope za človekove pravice Alvaru Gil-Roblesu in komisiji Sveta Evrope za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI).³⁴ V njem opišejo zadnje dogodke, ki po njihovem mnenju ne kažejo na rešitev problema izbrisanih (Četrti poziv DIPS).

– Ustavno sodišče zavrne pobudo SDS in NSi za razpis predhodnega zakonodajnega referenduma o predlogu systemskega zakona, ker so deli vprašanja v neskladju z Ustavo (Večer, 27. 2. 2004).

27. 2. – SDS vloži interpelacijo proti ministru za notranje zadeve dr. Radu Bohincu (ZLSD) (MNZ 2004b: 9).

– »Pripovedovanje zgodb« izbrisanih prebivalcev Slovenije na Fakulteti za socialno delo v Ljubljani (Dnevnik, 25. 2. 2004).

– Predsednik Državnega zbora Borut Pahor (ZLSD) pobudnike referenduma o sistemskem zakonu pozove, naj se opredelijo do morebitnega nadaljevanja postopkov, torej ali vztrajajo pri bistveno okrnjenem referendumskem vprašanju. Ti pobudo umaknejo (MNZ 2004b: 9).

5. 3. – Predstavniki poslanskih skupin na pogovoru pri predsedniku Državnega zbora Borutu Pahorju (ZLSD) ne dosežejo soglasja glede ustavnega zakona o izbrisanih. Osnutek, ki ga je oblikovalo sedem poslancev, je podpisalo 13 poslancev (štirje poslanci iz SMS, trije iz SLS, trije iz LDS, dva iz ZLSD in poslanka madžarske narodne

³⁵ Na dnevnem redu DZ je bila tretja obravnava sistemskega zakona, vendar pa je bila izpeljava le-te onemogočena z referendumsko pobudo; državni zbor namreč ne more sprejeti zakona, ki mu grozi referendum.

skupnosti), za vložitev predloga v parlamentarni postopek pa je potrebnih najmanj 20 podpisov. Borut Pahor po pogovoru pove, da se bodo pogajanja o vprašanju izbrisanih še nadaljevala, ustavni zakon pa ostaja ena od možnosti za ureditev problema. (MNZ 2004b: 10-11).

7. 3. – Janez Janša in Andrej Bajuk vložita drugo, s skoraj 4.000 podpisi volivcev podprto pobudo za predhodni zakonodajni referendum o sistemskega zakonu. Po njunih besedah naj bi bil zakon slab in krivičen do državljanov. Predsednik Državnega zbora Borut Pahor (ZLSD) pošlje parlamentarni Zakonodajnopравни službi pobudo v oceno (MNZ 2004b: 11, Večer, 18. 3. 2004).

19. 3. – Parlamentarna Zakonodajnopravna služba oceni, da je del referendumskega vprašanja o sistemskega zakonu premalo jasen. Zato predsednik Državnega zbora Borut Pahor Janeza Janšo (SDS) in Andreja Bajuka (NSi) pozove, naj ga ustrezno preoblikujeta (Večer, 20. 3. 2004, MNZ 2004b: 11).

24. 3. – Predsednik Državnega zbora Borut Pahor od Janeza Janše in Andreja Bajuka prejme spremenjeno referendumsko vprašanje o sistemskega zakonu in ga pošlje Zakonodajnopravni službi DZ. Ta oceni, da tudi dopolnjeno vprašanje ni jasno (Večer, 25. in 26. 3. 2004).

– Začetek pozivov k bojkotu referenduma o tehničnem zakonu. Temu se med drugim pridružijo predstavniki vladajočih strank LDS, ZLSD, predsednik države Janez Drnovšek in Forum za levico ter DIPS. Opozicija pa volivce poziva k udeležbi v čim večjem številu (Dnevnik in Večer, 25. 3. 2004, Večer, 27. 3. 2004).

30. 3. – Interpelacija proti Radu Bohincu (ZLSD) ne uspe. Vložilo jo je 10 poslancev SDS, podprle pa so jo NSi, SNS, SLS in del SMS (Večer, 31. 3. 2004).

31. 3. – Ustanovni zbor društva Forum 21 – društva za politična, gospodarska, razvojna, socialna, kulturna in etična vprašanja, katerega pobudnik in predsednik je nekdanji predsednik Slovenije Milan Kučan, ustanovni člani pa številni direktorji največjih podjetij v državi in druge znane osebnosti s področja kulture, športa in znanosti. Namen društva naj bi bilo politično delovanje, ki ne bi bilo usmerjeno v prevzem vzvodov odločanja, ampak v kritično odzivanje na pomembna vprašanja in ponujanje rešitev. Na ustanovnem zboru sprejmejo izjavo o izbrisanih, v kateri državljanje pozovejo, naj razmislijo o udeležbi na referendumu, kajti referendum je »[...] sramota za demokratično Slovenijo in škodljiv za ugled in spoštovanje države« (Večer 1. 4. 2004).

– Ne redni seji Državnega zbora poslanci odločajo o referendumski pobudi o sistemskega zakonu, vendar zaradi nesklepčnosti ne izglasujejo zahteve za njeno ustavno presojo. Sejo namreč obstruirajo poslanci SDS, NSi in SNS, saj menijo, da Državni zbor krši poslovnik, ker v okviru tretje obravnave sistemskega zakona razpravlja o ustavni presoji referendumske pobude (Večer, 1. 4. 2004).³⁵

– V Ljubljani in Kopru potekajo protestna zborovanja, katerih namen je opozoriti na nesmiselnost referenduma in pozivanje k njegovemu bojkotu. V Ljubljani je sklicana manifestacija za pravice in dostojanstvo »Izbrisani s(m)o naši!« v organizaciji DIPS, mednarodnega PEN, gibanja Dost je! in Forum za levico, na kateri so podporo izbrisanim izrazile številne osebnosti iz javnega življenja (www.dostje.org).

1. 4. – Na seji Državnega zbora se kljub ponovni obstrukciji poslancev SDS, NSi in SNS poslanci drugih parlamentarnih strank izrečejo za nujnost presoje ustavnosti druge pobude za razpis referenduma o sistemskega zakonu (Večer, 2. 4. 2004).

2. 4. – Predsednik vlade Anton Rop (LDS) sporoči, da so razdrli koalicijsko pogodbo s SLS, po uradni verziji zaradi podpore interpelaciji zoper ministra za notranje zadeve dr. Rada Bohinca (ZLSD) (Večer, 6. 4. 2004).

3. 4. – Organizacije Forum za levico, Zofijini ljubimci, Mladi forum ZLSD, Forum za Pohorje, Marš, Mirovna koalicija, Pekarna in Ljubor, združene v Mariborsko koalicijo za bojkot referenduma, v Pekarni organizira kulturni večer »Bojkotirajmo ksenofobijo in nestrpnost«. Vstopnica za prireditve je referendumsko vabilo, ki so ga nekateri obiskovalci pred vhomom protestno sežgali (Večer, 5. 4. 2004).

4. 4. – V Ljubljani na nesmiselnost referenduma ponovno opozorita Forum za levico in gibanje Dost je!, in sicer s povorko do Cankarjevega doma, kjer udeleženci v znak protesta sežgejo referendumsko vabila (Večer, 5. 4. 2004).

³⁶ Romano Prodi se na pismo ni odzval.

³⁷ Državljanu druge države naslednice nekdanje SFRJ (v nadaljnjem besedilu: tujec), ki je na dan 23. decembra 1990 imel na območju Republike Slovenije prijavljeno stalno prebivališče in od tega dne v Republiki Sloveniji tudi dejansko živi, oziroma tujcu, ki je na dan 25. junija 1991 prebival v Republiki Sloveniji in od tega dne v njej tudi dejansko neprekinjeno živi, se ne glede na določila zakona o tujcih (Uradni list RS, št. 1/91-I, 44/97, 50/98 – odločba US in 14/99 – odločba US) izda dovoljenje za stalno prebivanje, če izpolnjuje pogoje, določene v tem zakonu.

³⁸ Če namreč poslanci odločijo, da je namen referendumске pobude predvsem zavlačevanje sprejetja zakona, lahko le-to zavrnejo sami.

– Referendum o tehničnem zakonu, pozneje imenovan tehnični referendum. Vprašanje se glasi: »Ali ste za to, da se uveljavi Zakon o izvršitvi 8. točke odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02-28 (ZIOdlUS246/02, EPA 956/III), sprejet v DZ RS dne 25. 11. 2003?« Slovenija ima 1.625.805 registriranih volivcev, na referendumu jih je sodelovalo 511.321, torej 31,1 odstotka. Proti zakonu je glasovalo 94,7 odstotka volilnih upravičencev, 3,8 odstotkov v podporo, neveljavnih glasovnic pa je bilo 1,5 odstotka (Večer, 5. 4. 2004).

5. 4. – Opozicija koalicijskim strankam ponudi umik pobude za referendum o sistemskem zakonu, če zavrnejo sistemski zakon in znova začno pogajanja o ustavnem zakonu. Vladajoče stranke na ponudbo odgovorijo, da bodo počakale na presojo ustavnosti referendumske pobude. Trije ministri iz vrst SLS ponudijo svoj odstop, koalicija pa po prekinitvi koalicijske pogodbe s SLS nima več ustavne večine v parlamentu. Hkrati SDS in NSi vlado pozoveta k odstopu in razpisu predčasnih volitev (Večer, 6. 4. 2004).

20. 4. – Ustavno sodišče presodi, da je tudi druga pobuda za razpis referenduma o sistemskem zakonu v neskladju z Ustavo in v svoji odločbi ponovno zapiše, da dovoljenje za stalno prebivanje po ZUSDDD zaradi posebnega položaja izbrisanih ne more imeti drugačnega učinka kot ugotovitev stalnega prebivanja od 25. februarja 1992 (Večer, 21. 4. 2004).

23. 4. – DIPS predsedniku Evropske komisije Romanu Prodiu pošlje pismo, v katerem ga izbrisani prosijo, naj jih sprejme prvega maja v Novi Gorici na slovesnosti ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Opozorijo ga, da bodo s tem datumom izbrisani Slovenije postali izbrisani Evropske unije. V podporo pismu slovenski in italijanski podporniki na Prodija naslovijo poziv »Nikoli več izbrisani, temveč novi državljani nove Evrope«, ki ga podpiše tudi več kot 40 italijanskih poslancev. V njem je zapisano: »V Evropi kot jo sanjamo, v evropskem političnem in socialnem prostoru pravic in svobode, h katerega rojstvu bi radi pripomogli, ne more in ne sme biti nobenih izbrisanih. Zgodovinski dogodek širitve in skorajšnji prvi korak ustavnega procesa morata prispevati k oblikovanju resničnega 'evropskega državljanstva', ki bo raztezajoče se in vključujočega značaja in bo preraslo pripadnost posameznim nacionalnim državam ter zagotovilo polno uživanje človekovih, državljanskih, političnih in socialnih pravic za vse, ki prebivajo na območju Unije, ne glede na njihov izvor« (www.dostje.org).³⁶

30. 4. – Okoli 200 izbrisanih ter njihovih italijanskih in slovenskih podpornikov z manifestacijo v Novi Gorici opozori, da ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo problem izbrisanih ni rešen.

1. 5. – Vstop Slovenije v Evropsko unijo.

15. 5. – Poslanec SNS Sašo Peče na Ustavno sodišče vložil pobudo za presojo ustavnosti 1. člena ZUSDDD (Večer, 16. 5. 2003).³⁷

17. 5. – Slavica Letica iz Izole (članica podmladka SDS) vložil v Državni zbor tretjo pobudo za zbiranje podpisov za razpis predhodnega referenduma o sistemskem zakonu, ki jo je podpisalo 3.000 volilnih upravičencev. V obrazložitvi pobudniki med drugim zapišejo, da se ne strinjajo s sprejetjem zakona, ki bi omogočil, da »bi bila sprevrženo zamenjana vloga žrtve in napadalca« (Večer, 18. 5. 2004). Poleg tega menijo, da bi sprejetje zakona v predlaganem besedilu lahko imelo obsežne in dolgoročne posledice na ekonomskem in socialnem področju v Sloveniji ter na področju mednarodnih odnosov (ibid.).

20. 5. – Predsednik DZ Borut Pahor (ZLSD) Državnemu zboru na podlagi mnenja Zakonodajnopravne službe DZ predlaga, naj tudi tretjo referendumsko pobudo pošljejo v presojo Ustavnemu sodišču, ker vprašanje ni jasno in točno. Državni zbor pa naj hkrati oceni še, ali je namen pobude le zavlačevanje sprejetja sistema zakona (Večer, 21. 5. 2004).³⁸

21. 5. – Poslancem koalicije ne uspe zavriniti tretje pobude za razpis predhodnega zakonodajnega referenduma o sistemskem zakonu, ker jih je v dvorani premalo prisotnih. Štiri opozicijske stranke (SDS, NSi, SLS, SNS) tik pred glasovanjem napovedo obstrukcijo seje in jo zapustijo (Večer, 22. 5. 2004).

– Član izvršilnega odbora SDS Branko Grims predsedniku Državnega zbora Borutu Pahorju (ZLSD) preda četrto pobudo za zbiranje podpisov za razpis predhodnega referenduma o sistemskem zakonu, ki jo je podpisalo 1.251 volilnih upravičencev (Večer, 22. 5. 2004).

24. 5. – Predsednik DZ Borut Pahor na podlagi mnenja parlamentarne Zakonodajno-pravne službe predlaga, naj tudi četrto referendumsko pobudo pošljejo v presojo Ustavnemu sodišču. Tudi tokrat navede, da vprašanje ni jasno, državni zbor pa naj hkrati oceni, ali je namen pobude le zavlačevanje sprejetja sistema zakona (Večer, 25. 5. 2004).

25. 5. – Vladajoča koalicija (LDS, ZLSD in DeSUS) s 44 glasovi za in nobenim proti v Državnem zboru zavrne tretjo referendumsko pobudo, ker naj bi bil njen cilj le zavlačevanje sprejetja sistema zakona. Opozicijske stranke pa glasovanje obstruirajo (Večer, 26. 5. 2004).

28. 5. – Odbor za notranjo politiko DZ predlaga Državnemu zboru, naj četrto pobudo za razpis referenduma o sistemskem zakonu zavrnejo kar poslanci – enako kot tretjo – in naj jo ne pošiljajo v presojo Ustavnemu sodišču (Večer, 29. 5. 2004).

31. 5. – S 45 glasovi za in nobenim proti poslanci koalicije – v odsotnosti opozicije – zavrnejo četrto pobudo za razpis referenduma o sistemskem zakonu, ker naj bi bil njen namen le blokiranje sprejemanja sistema zakona (Večer, 1. 6. 2004).

– Slavica Letica se zaradi zavrnitve tretje referendumske pobude pritoži na Ustavno sodišče (Večer, 1. 6. 2004).

Junij – Izide posebno poročilo Urada varuha človekovih pravic z naslovom »Problematika 'izbrisanih' v letnih poročilih varuha«, ki je sinteza dela Urada med letoma 1998 in 2003 na področju vprašanja izbrisanih (Posebno poročilo, UVČP, 2004).

5. 6. – Aleksandar Todorović odstopi z mesta predsednika DIPS.

9. 6. – Branko Grims (SDS) se zaradi zavrnitve četrte referendumske pobude pritoži na Ustavno sodišče. Meni, da je sklep Državnega zbora grob in neutemeljen poseg v pravico državljanek in državljanov. Ustavno sodišče pa naj bi na njegov predlog tudi odločalo, ali pomeni širjenje neresnic v tujini o slovenski osamosvojitvi »razpihovanje sovraštva in nestrpnosti proti Republiki Sloveniji ter vsem njenim državljanekam in državljanom« (24 ur – spletni vir, 9. 6. 2004). V povezavi s tem omeni izjavo »italijanskega levega radikalca«, ki naj bi izjavil, da bo skupaj z Mirovnim inštitutom demonstriral v Novi Gorici, ker so ga »tovariši iz Slovenije obvestili, da je bilo tukaj 30.000 ljudem odvzeto državljanstvo« (24 ur – spletni vir, 9. 6. 2004). S tega vidika naj Ustavno sodišče preveri tudi delovanje Mirovnega inštituta, ki ga vlada po Grimsovih podatkih plačuje iz davkoplačevalskega denarja, saj naj bi njegovi člani omenjene informacije posredovali v nekatere države Evropske unije (ibid.).

13. 6. – Volitve v Evropski parlament.

23. 6. – Ustavno sodišče potrdi ustavnost sklepa Državnega zbora, da ne bo razpisal referenduma o sistemskem zakonu, za katerega je pobudo vložila Slavica Letica. V svoji ugotovitvi zapiše, da je bila to že tretja pobuda za isti zakon, za prvi dve, vsebinsko enaki, pa je Ustavno sodišče že presodilo, da sta v neskladju z Ustavo. Posledično za tretjo ugotovi, da ta pomeni onemogočanje sprejetja zakona in zato zlorabo pravice do referenduma (24 ur – spletni vir, 23. 6. 2004).

4. 7. – Pismo DIPS različnim institucijam Evropske unije ob napovedani kandidaturi Lojzeta Peterleta za predsednika Evropskega parlamenta. V pismu poudarijo vlogo omenjenega kandidata pri oviranju reševanja vprašanja izbrisanih (Pismo DIPS institucijam EU).

8. 7. – Ustavno sodišče zavrne četrto pobudo za razpis referenduma o sistemskem zakonu, ki jo je vložil Branko Grims (SDS), ter s tem potrdi pravilnost odločitve Državnega zbora. Ta je pobudo zavrgel, ker naj bi bila vložena z namenom zavlačevanja sprejetja omenjenega zakona (24 ur – spletni vir, 8. 7. 2004).

29. 7. – V okviru tretje konference People's Global Action (PGA) v Beogradu v Studentskom kulturnom centru poteka javna tribuna o izbrisu in projekcija filma *Rubbed Out* Dimitarja Anakieva.

25. 8. – Poslanci opozicijskih strank SDS, NSi, SLS, SNS in nekdanji poslanec SMS v parlamentarni postopek vložijo osnutek predloga za dopolnitev ustavnega zakona glede izbrisanih. V njem predlagajo dopolnitev Temeljne ustavne listine z novimi členi, ki opredeljujejo stroga merila, po katerih bi lahko izbrisani pridobili status stalnega prebivanja od dneva izbrisa. Predlogu nasprotujejo vladajoče stranke, ki menijo, da proceduralno in vsebinsko ustavnega zakona ni mogoče sprejeti en mesec pred volitvami (24 ur – spletni vir, 25. 8. 2004).

26. 8. – Skupina poslancev iz SDS, NSi, SLS, SNS in SMS vložijo v Državni zbor peto pobudo za razpis predhodnega zakonodajnega referenduma o sistemskem zakonu, za kar se odločijo po odzivu vladne koalicije na predlog za dopolnitev ustavnega zakona (Delo, 28. 8. 2004, 24 ur – spletni vir, 26. 8. 2004).

31. 8. – Odbor za notranjo politiko DZ se pridruži mnenju parlamentarne Zakonodajnopravne službe in Državnemu zboru predlaga, naj ne razpiše predhodnega zakonodajnega referenduma o sistemskem zakonu, saj naj bi se z vložitvijo pobude le podaljševalo protiustavno stanje (24 ur – spletni vir, 31. 8. 2004).

1. 9. – Državni zbor po polemični razpravi in ob obstrukciji opozicijskih strank s 46 glasovi zavrne peto pobudo za razpis predhodnega zakonodajnega referenduma o sistemskem zakonu (Delo, 2. 9. 2004).

8. 9. – V stranki SNS javno izrazijo ogorčenje, ker jim ni uspelo zbrati dovolj poslanskih podpisov za sklic izredne seje DZ, na kateri bi v tretji obravnavi lahko zavrnil predlog sistema zakona ter »ob ustrezni politični volji« še v tem mandatu sprejeli ustavni zakon o izbrisanih (24 ur – spletni vir, 8. 9. 2004).

10. 9. – Jože Kreuh ovadi ministra za notranje zadeve dr. Rada Bohinca, ker naj ne bi odgovoril na njegovo zahtevo za odvzem državljanstva podpredsedniku DIPS Marku Peraku ter predsedniku koroškega območnega odbora DIPS, Mladenu Balabanu (24 ur – spletni vir, 10. 9. 2004).

3. 10. – Državnozborniške volitve, na katerih zmagajo stranke nekdanje opozicije.

16. 10. – V okviru tretjega Evropskega socialnega foruma v Londonu na univerzi Middlesex Aleksandar Todorović predstavi izbris, njegove posledice in oblike organiziranja izbrisanih.

29.–31. 10. – Tridnevni znanstveno-umetniški dogodek O partigiano v italijanski Furlaniji, ki ga organizira Karaula MiR (Migrazioni-Resistenze), na katerem se predstavi problematika izbrisanih.

12. 12. – Pismo Izvršnega odbora DIPS vladi Republike Slovenije in medijem, v katerem društvo novo oblast opozori: »Ne glede na nemoralna sredstva (zavajanje javnosti z lažmi in neresnicami, celo hujskanje itd.), s katerimi so sedanje glavne tri vladne stranke zablokirale zapoznele in zgolj polovičarske poskuse prejšnje vlade, da bi vsaj z 12-letno zamudo nekako vendarle poskušala urediti problem izbrisanih, so prav te tri stranke (ter DeSUS) zdaj na oblasti. S tem so prevzele tudi odgovornost za rešitev še vedno nerešenega problema izbrisanih« (Pismo DIPS vladi RS in medijem, 12. 12. 2004).

Sredina decembra – Vlada sklene, da ne bo nadaljevala postopka sprejemanja sistema zakona, ki je bil že pred tretjo obravnavo. Janez Janša (SDS) novinarjem pove, da je bilo jasno, »[...] da ga ta vlada ne bo posvojila, ker smo že prej trdili, da ni le slab, ampak ne prinaša rešitev« (24 ur – spletni vir, 21. 12. 2004). V času pogajanj za sestavo koalicije naj bi bilo dogovorjeno, da se sčasoma sprejme ustavni zakon, ki bo kmalu pripravljen. Ker pa sprejetje le-tega ni odvisno le od koalicije, naj bi pred predlaganjem zakona poskušali dobiti tudi soglasje opozicije (ibid.).

2005

26. 1. – V pogovoru med Varuhom človekovih pravic Matjažem Hanžkom in predsednikom vlade Janezom Janšo (SDS) slednji izjavi, da se bo vlada ponovno lotila vprašanja izbrisanih. Hkrati poudari, da je po njegovem mnenju ustavni zakon edina rešitev tega problema (24 ur – spletni vir, 26. 1. 2005).

³⁹ Kljub ovadbi nihče izmed Sintalovih varnostnikov ni nikoli odgovarjal za nasilno odstranitev, skupina izbrisanih pa je bila s strani lastnikov poslopja TR3, Nove ljubljanske banke, ovađena, da je v predverju, kjer so stavkali, s cigaretnim ogorkom poškodovala preprogo (24 ur – spletni vir, 6. 5. 2005).

18. 2. – Izbrisani napovedo petdnevno gladovno stavko, s katero želijo opozoriti na že 13. obletnico izbrisa ter da nova vlada potiska problem izbrisanih v ozadje (24 ur – spletni vir, 18. 2. 2005).

21. 2. – Enajst članov Iniciativnega odbora izbrisanih ob 12. uri začne opozorilno gladovno stavko v posloplju TR3 v Ljubljani (kjer je bilo predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji), ki naj bi trajala do 26. februarja. Tako začnejo tretji Teden izbrisanih, s stavko pa izrazijo zahtevo po spoštovanju odločbe

Ustavnega sodišča. Ob 13. uri jih obišče vodja predstavništva Evropske komisije v Sloveniji Erwan Fouere. Varnostna služba Sintala zagotovi, da stavke ne bo preprečila, saj nihče ne ogroža življenja ali tuje lastnine. Predstavniki Sintala ob 22. uri v oddaji Odmevi na RTV1, ki je predvajana v živo, še enkrat ponovi, da stavkajočih ne nameravajo nasilno odstraniti in celo, da jim bodo čez noč pustili odprte sanitarije, vendar le s pogojem, da se podporniki umaknejo iz stavbe v času nočnega režima varovanja. Ko pa se predstavniki medijev in podporniki umaknejo, 15 varnostnikov malo pred polnočjo stavkajoče nasilno odstrani iz poslopja: »Protestnike iz skupine izbrisanih, ki so se odločili za gladovno stavko, so nasilno zvekli po tleh in jih pometali iz veže. Med napadom na protestnike so varnostniki Sintala žalili in zmerjali izbrisane s 'čefurji'. Nekaj protestnikov so zaradi poškodb z rešilnim vozilom prepeljali na oddelek nujne medicinske pomoči v Kliničnem centru« (24 ur in Večer – spletni vir, 22. 2. 2005).³⁹

– Predsednik vlade Janez Janša (SDS) v odgovoru stavkajočim zapiše, da namerava vlada v parlamentarni postopek vložiti svoj predlog ustavnega zakona, po katerem bodo primeri obravnavani individualno, krivice pa naj bi popravili zgolj v primerih, ko so pristojni upravni organi naredili kakršnokoli napako (Dnevnik in 24 ur – spletni vir, 21. 2. 2005).

– Predsednik Državnega zbora France Cukjati (SDS) zavrne razpravo o posebnem poročilu Urada varuha človekovih pravic o izbrisanih z argumentom, da omenjena točka ni pripravljena v skladu s poslovníkom (24 ur – spletni vir, 21. 2. 2005, Večer – spletni vir, 22. 2. 2005).

22. 2. – Število stavkajočih se zaradi zdravstvenih razlogov zmanjša na sedem, preostali pa stavko nadaljujejo na začasni lokaciji v Cankarjevem domu, kjer jih poleg predstavnikov Helsinškega monitorja Slovenije in Amnesty International Slovenije obiščejo tudi predstavniki poslanskih skupin LDS, ZLSD, DeSUS in SLS ter se z njimi dogovorijo, da se bodo naslednji dan sestali v Državnem zboru (24 ur – spletni vir, 22. 2. 2005).

23. 2. – Gladovno stavkajoči se sestanejo s skupino poslancev iz vrst ZLSD, LDS, DeSUS in SLS. Poslancem predlagajo, da naj: prvič, v svojih strankah poskusijo doseči soglasje, da bi se problem evropeiziral tudi z njihovo pomočjo; drugič, oblikovanje skupine, katere naloga bi bila reševanje akutnih problemov izbrisanih in v kateri bi sodelovali poslanci, predstavniki izbrisanih, formalnih in neformalnih nevladnih organizacij ter podporniki izbrisanih; in kot tretje jih prosijo za pomoč pri iskanju prostora, kjer bi lahko nadaljevali stavko (Dnevnik in 24 ur – spletni vir, 23. 2. 2005).

– V času obiska izbrisanih v Državnem zboru se na vratih poslanske skupine SNS v DZ pojavi plakat z napisom: »Vsi izbrisani vabljeni na ples, igral vam bo Jelinčič na puško mitraljez.« Sašo Peče, podpredsednik SNS, najprej prizna, da je njihova poslanska skupina razobesila plakat, pozneje pa zanika kakršno koli povezavo in reče, da naj bi se vsebina letaka prvič pojavila pred tremi leti v obliki grafitna na ljubljanskem Viču in naj bi pozneje krožila po internetu (24 ur – spletni vir, 23. 2. 2005, 24 ur in Večer – spletni vir, 25. 2. 2005).

– Mladi liberalni demokrati (podmladek LDS) s hojo okoli poslopja Državnega zbora, med katero na glas berejo posebno poročilo varuha človekovih pravic o problematiki izbrisanih, in s simbolično pritrditvijo le-tega na vrata parlamenta protestirajo, ker Državni zbor omenjenega poročila ni obravnaval (24 ur – spletni vir, 23. 2. 2005, Večer – spletni vir, 24. 2. 2005).

24. 2. – Izbrisane v svoji pisarni sprejme vodja predstavništva Evropske komisije v Sloveniji Erwan Fouere, ki vsakemu od stavkajočih nameni tri minute ter jim zagotovi, da bo še naprej spremljal reševanje vprašanja izbrisanih (Večer – spletni vir, 25. 2. 2005).

25. 2. – Skupina izbrisanih zaradi pozitivnih odzivov na njihov protest, pa tudi zato, ker zanj niso dobili primerne prostora, predčasno prekine gladovno stavko (Dnevnik – spletni vir, 25. 2. 2005, Večer – spletni vir, 26. 2. 2005).

26. 2. – DIPS 13. obletnico izbrisa oznamuje s Prvim pozivom slovenskim in evropskim oblastem (Odporno pismo Marka Peraka, Večer – spletni vir, 16. 12. 2005).

4. 3. – Mednarodni sekretariat Amnesty International iz Londona medijem po svetu pošlje posebno poročilo o izbrisanih v Sloveniji z naslovom »Slovenija: povrnite pravice izbrisanim«. Vanj med drugim zapiše, naj slovenske oblasti izrecno in javno priznajo diskriminatorno naravo izbrisa ter zagotovijo, da bo status stalnega prebivališča izbrisanih vzpostavljen z retroaktivno veljavnostjo (Večer – spletni vir, 5. 3. 2005).

16. 4. – Izbrisani v Kopru ustanovijo svoje drugo društvo – Civilno iniciativo izbrisanih aktivistov (CIIA), katere predsednik postane Aleksandar Todorović. Ob ustanovitvi pove, da se bodo angažirali za dokončno ureditev statusa izbrisanih (Večer – spletni vir, 18. 4. 2005, 24 ur – spletni vir, 16. 4. 2005).

26. 5. – Svetovalni odbor Sveta Evrope, ustanovljen na podlagi Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin, pozove Slovenijo, naj čim prej najde rešitev za izbrisane, vključno z dostopom do državljanstva ter socialnih in ekonomskih pravic (Drugo mnenje o Sloveniji, sprejeto dne 26. 5. 2005, Svet Evrope, ACFC/OP/II(2005)005).

2. 7. – Devet predstavnikov CIIA začne gladovno stavkati na mejnem prehodu Šentilj v podporo Aliju Berishi, izbrisanimu, rojenemu na Kosovu, ki je po neuspelem poskusu deportacije slovenskih oblasti v Albanijo leta 1993 zbežal v Nemčijo. Po 12 letih življenja v Nemčiji so ga nemške oblasti želele deportirati na Kosovo, čeprav bi ga morale vrniti v Slovenijo. CIIA zahteva, da Ministrstvo za notranje zadeve Aliju Berishi zagotovi dovoljenje za stalno prebivanje v skladu z odločbo Ustavnega sodišča, kar pa so na ministrstvu zavrnilo (24 ur – spletni vir, 2. 7. 2005, Večer – spletni vir, 4. 7. 2005).

3. 7. – Izvršni odbor DIPS v svoji izjavi zapiše, da ne podpira gladovne stavke kot sredstva za reševanje tovrstnih problemov, se pa pridružuje ogorčenju nad izjavami MNZ (24 ur – spletni vir, 3. 7. 2004).

14. 7. – Sočasno z obravnavo posebnega poročila Urada varuha za človekove pravice o problematiki izbrisanih poslanci odločajo o predlogu priporočila komisije DZ za peticije ter človekove pravice in enake možnosti, da se vprašanje izbrisanih uredi v sistemskem zakonu, ki je že prestal dve obravnavi. Državni zbor z 49 glasovi predlog zavrne, saj parlamentarna večina meni, da bi bil zakon podlaga za neupravičeno izplačilo odškodnin, in se zato zavzame za ustavni zakon. Branko Grims (SDS) pa ob tem pozove varuha človekovih pravic k odstopu. Minister za notranje zadeve Dragutin Mate (SDS) na seji pove, da je v načrtu ministrstva priprava »ustavnega zakona ali zakona, ki bi bil sprejemljiv in bi reševal celovito področje« (24 ur – spletni vir, 14. 7. 2005), na kateri intenzivno dela skupina ljudi, tudi zunanjih strokovnjakov (ibid., Večer – spletni vir, 15. 7. 2005).

– Skupina podpornikov gladovno stavkajočih s peticijo »Povrnite pravice izbrisanim« pozove slovenske oblasti, naj izrecno in javno priznajo diskriminatorno naravo izbrisa in zagotovijo, da bo njihov status stalnega prebivališča vzpostavljen z retroaktivno veljavnostjo ter da bodo imeli vsi prizadeti posamezniki dostop do poprave krivic (24 ur – spletni vir, 4. 7. 2005).

– Gladovno stavkajoče s svojo izjavo podpre tudi Amnesty International Slovenije (24 ur – spletni vir, 4. 7. 2005).

18.–21. 7. – Od devetih gladovno stavkajočih izbrisanih vztrajajo le še trije, zato se (skupaj s podporniki) preselijo v Ljubljano, v AKC Metelkova mesto, kjer dva nadaljujeta stavko. V tem času jih obišče poslanka Majda Potrata, predsednik parlamenta France Cukjati (SDS) pa jim pošlje pismo, naj prenehajo stavkati, ker vladna koalicija resno namerava rešiti problem izbrisanih tako, da bodo popravljene krivice tistim, ki so jih pretrpeli (Odporno pismo Matevža Krivica, Večer – spletni vir, 22. 7. 2005).

23. 7. – Seminar o migracijah »Slovenija in Furlanija-Juljska krajina: izkušnje gostoljubnosti in represivne politike«, ki ga v italijanskem Vidmu organizira Karaula MiR. Predstavniki izbrisanih, Irfan Beširevič, predstavljajo problem izbrisa in razloge za gladovno stavko izbrisanih.

21.–25. 7. – Gladovno stavkajoča in njeni podporniki se preselijo na sedež Unicefa v Ljubljani, da bi opozorili na problem 3.000 izbrisanih otrok. Sprejmeta jih izvršna direktorica Unicefa Slovenije Maja Vojnovič in

podpredsednik izvršilnega odbora Jožef Kunič. Zagotovita jim, da bosta poskušala pridobiti podatke, ki se nanašajo na omenjeno temo, in da se bosta v okviru svojih zmožnosti in pristojnosti zavzela za to, da bi se ti problemi rešili (24 ur – spletni vir, 21. 7. 2005, Večer – spletni vir, 22. 7. 2005).

24. 7. – V okviru gladovne stavke izbrisanih, pred zgradbo Unicefa, poteka prva javna projekcija dokumentarnega filma »Na drugi strani reke – Dall'altra parte del fiume«, ki je nastal kot italijansko-slovenska koprodukcija Karaule MiR.

25. 7. – Gladovno stavkajoča in njuni podporniki se preselijo na sedež UNHCR v Ljubljani, kjer predstavniku organizacije Gregoryju Garrasu podajo sum o poneverbi podatkov o številu sprejetih beguncev iz nekdanje Jugoslavije in o morebitnih utajah denarja za njihovo namestitvev in preživetje. Med izbrisanimi so bile namreč osebe, ki so se bile v devetdesetih v Sloveniji prisiljene prijaviti kot begunci z vojnih območij.⁴⁰ Po besedah Aleksandra Todoroviča je Slovenija zanje pridobila sredstva OZN, kajti del begunske populacije je Slovenija izpolnjevala tudi z izbrisanimi prebivalci. Po drugi strani pa so bile med izbrisanimi tudi osebe, ki so bile iz Slovenije deportirane in so tako dejansko postale begunci.⁴¹ »Todorovič je po pogovoru z Garrasom dejal, da gre za tragedijo ljudi, ki so legalno živeli v Sloveniji, pa so bili potem deportirani in so jih še leta 2003 razglašali za begunce. Veliko izbrisanih je bilo najprej razglašanih za ilegalce, potem pa preimenovanih v begunce, [...]. Med temi begunci so bili celo rojeni v Sloveniji, popolnoma enakopravni z drugimi državljani [...]« (24 ur – spletni vir, 25. 7. 2005). Po obisku na UNHCR stavkajoča prekineta gladovno stavko. K temu prispeva predvsem pobuda podpornikov, da se še isto jesen začne pravni in politični proces evropeizacije problema izbrisanih na ravni različnih evropskih institucij (ibid.).

– Odbor ZN za človekove pravice, ustanovljen na podlagi Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, poda sklepne ugotovitve o Sloveniji, v katerih izrazi zaskrbljenost nad položajem oseb, ki si še vedno niso mogle urediti statusa, ter pozove Slovenijo, da mora »[...] razrešiti pravni status vseh državljanov držav naslednic nekdanje SFRJ, ki zdaj živijo v Sloveniji, in bi morala olajšati pridobitev slovenskega državljanstva vsem takim osebam, ki bi želele postati državljani Slovenije.« (Odprto pismo Marka Peraka, Večer, 16. 12. 2005)

18.–21. 10. – Pogovori o izbrisu ob javnih predvajanjih dokumentarnega filma »Na drugi strani reke – Dall'altra parte del fiume« v organizaciji Karaule MiR v italijanskih mestih: Vidmu (Udine), Tržiču (Monfalcone), Trstu in Cedadu (Cividale del Friuli).

22. 10. – Člani CIIA se udeležijo vseitalijanskega protestnega shoda v Gradišču ob Soči (Gradisca d'Isonzo), kjer hočejo italijanske oblasti odpreti enega največjih Centrov za tujce v Italiji (www.dostje.org).

11. 11. – Ker Aliju Berishi in njegovi družini 18. novembra grozi izgon iz Slovenije v Nemčijo, od tam pa na Kosovo, Amnesty International Slovenije sproži mednarodno nujno akcijo in pozove svoje člane, naj z apeli slovenskim oblastem preprečijo Berishevo deportacijo (24 ur – spletni vir, 14. 11. 2005).

14. 11. – Tiskovna konferenca v KUD France Prešeren, s katero želijo Ali Berisha in drugi govorniki (Maurizio Gressi – Odbor za promocijo in varstvo človekovih pravic iz Rima, Nataša Posel – Amnesty International Slovenija, Aleksandar Todorovič – CIIA, Roberto Pignoni – Karaula MiR in Matevž Krivic – pravni zastopnik družine Berisha) opozoriti na negotov položaj družine Berisha.

– Italijanska evropska poslanca Giusto Catania in Roberto Musacchio postavita poslansko vprašanje Evropski komisiji, v katerem zahtevata, da se Komisija opredeli do problema izbrisa, natančneje do predvidenega izгона družine Berisha. Hkrati pa je nemško veleposlaništvo v Ljubljani uradno naprošeno, naj obvesti nemško vlado, da je Ali Berisha izbrisan in da je sodelovanje pri deportaciji izbrisane nezakonito dejanje (24 ur – spletni vir, 14. 11. 2005).⁴²

⁴⁰ Tako so si določeni izbrisani posamezniki uredili status začasnega zatočišča v Sloveniji, ki jim je omogočil osebni dokument (torej začasno varovalko pred izgonom) in dostop do nekaterih pravic, povezanih s tem statusom (npr. osnovno zdravstveno zavarovanje). Vseeno pa so ti posamezniki praviloma bivali v lastnih domovih in niso bili aktivno vključeni v humanitarno mrežo, namenjeno beguncem iz nekdanje Jugoslavije.

⁴¹ Tako je znanih več primerov (med njimi Ali Berisha in njegova družina), ki so bili prisiljeni zaprositi za begunski status v matičnih ali drugih državah (predvsem članicah EU). Ti posamezniki so bili obravnavani kot begunci iz nekdanje Jugoslavije, nekateri tudi iz Slovenije.

⁴² Deportacijo, poleg mednarodnega pritiska, prepreči upravno sodišče, ki na pobudo pravnega zastopnika Alija Berishe Matevža Krivica 16. novembra odpravi sklep MNZ o deportaciji, kar potrdi tudi vrhovno sodišče maja 2006 (Interni dokument ob izgonu Alija Berishe, Večer – spletni vir, 17. 11. 2005).

⁴³ Ko zakon 10. aprila 2006 pride v javnost, se med drugim izkaže, da bi za povrnitev statusa stalnega prebivališča po tem zakonu lahko zaprosili le tisti, ki so zanj v preteklosti že vložili prošnjo, a so bili zavrnjeni zaradi šikaniranja birokracije ali zato, ker niso mogli dostaviti dokumentov zaradi vojnih razmer, pri čemer bi vsak primer preverjali individualno (Večer – spletni vir, 1. 12. 2006).

19. 11. – Srečanje Evropske levice v avstrijskem Celovcu na Prvi medregijski konferenci, kjer Aleksander Todorović predstavi problem izbrisanih.

23. 11. – Evropski center za boj proti rasizmu in ksenofobiji (EUMC) z Dunaja v Evropskem parlamentu predstavi letno poročilo o diskriminaciji manjšin v državah članicah EU na področju zaposlovanja, bivanja in izobraževanja. EUMC v delu poročila, ki se nanaša na Slovenijo, opozori tudi na položaj izbrisanih (Večer – spletni vir, 24. 11. 2005).

25. 11. – Odbor ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice na podlagi posebnega poročila Amnesty International izrazi veliko zaskrbljenost nad izbrisom in poznejšim neupoštevanjem odločb Ustavnega sodišča ter pozove Slovenijo, da »[...] sprejme ustrezne zakonodajne in druge ukrepe za popravo položaja državljanov nekdanje Jugoslavije, ki so bili izbrisani, ko so bila njihova imena leta 1992 odstranjena iz registra stalnih prebivalcev. [...] Odbor močno priporoča, da država povrne status stalnega prebivalca vsem prizadetim posameznikom v skladu z odločbami Ustavnega sodišča« (Odprto pismo Marka Peraka, Večer, 16. 12. 2005).

28. 11. – Amnesty International Slovenije v pismu opozori predsednika Evropske komisije Joseja Manuela Barrosa na problem izbrisanih ter ga pozove, naj zagotovi, da bo Slovenija spoštovala standarde EU in človekove pravice (Dnevnik – spletni vir, 28. 11. 2005).

– Poslanka Evropskega parlamenta Mojca Drčar Murko (LDS) pošlje poslansko vprašanje Evropski komisiji. Po navedbi sklepnih ugotovitev Odbora ZN za ekonomske, socialne in kulturne pravice o izpolnjevanju Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah z dne 25. novembra 2005 ter nameri slovenske vlade o sprejetju ustavnega zakona o izbrisanih komisijo vpraša: »Ali namerava Evropska komisija s konkretnimi ukrepi zagotoviti, da bo Slovenija izpolnila standarde in pravni red EU glede na to, da so bile več tisoč ljudem, med katerimi jih je veliko romskega porekla, odtujene njihove temeljne človekove pravice?« (www.dr-car-murko.si/).

10. 12. – DIPS ob mednarodnem dnevu človekovih pravic poda izjavo za javnost, v kateri opozori, da slovenska vlada ne ignorira le odločbe Ustavnega sodišča, ampak tudi vse mednarodne pozive v zvezi z urejanjem položaja izbrisanih ter da z napovedmi ustavnega zakona namerno zavaja javnost, saj naj bi bil edini smisel le-tega obiti razsodbe Ustavnega sodišča (24 ur – spletni vir, 11. 12. 2005).

14. 12. – Ministrstvo za notranje zadeve posreduje predlog Ustavnega zakona o dopolnitvi ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (EVA 2005-1711-0027) v usklajevanje. Vsebina zakona javnosti ni znana, saj nosi oznako zaupnosti. Minister za notranje zadeve Dragutin Mate (SDS) pove le, da predvideva individualno obravnavo izbrisanih, ter upošteva možnost, »da je bila kakšnemu posamezniku storjena krivica.«⁴³ Ob tem minister za notranje zadeve izjavi: »Glejte, beseda posameznik ne pomeni določljivega števila. Ne morem pristati na vašo dikcijo, da je to število pet ali deset. Gre za krivice, ki so se lahko zgodile le posameznikom. Teh pa je lahko tudi osemnajst tisoč« (Večer – spletni vir, 15. 12. 2005). Vlada sicer začne obravnavati predlog ustavnega zakona, vendar ministri obravnavo prekinejo, da bi predlog predstavili opozicijskim strankam in poskusili doseči širši konsenz (ibid., 24 ur – spletni vir, 14. 12. 2005, Predlog Ustavnega zakona o dopolnitvi ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, EVA 2005-1711-0027).

15. 12. – Evropska komisija odgovori na vprašanje poslanke Evropskega parlamenta Mojce Drčar Murko (LDS). Med drugim v njem zapiše: »Po določilih pogodbe o Evropski uniji in pogodbe, s katero je bila ustanovljena Evropska skupnost, Komisija nima pristojnosti na področju temeljnih človekovih pravic in lahko posreduje samo v primerih, ko so le-te kršene pri uresničevanju evropske zakonodaje. Odločba slovenskega Ustavnega sodišča zadeva problem – osebe, ki bi morale biti prijavljene kot slovenski državljani –, ki je v pristojnosti posameznih držav članic in torej nima podlage v pravu Skupnosti. Komisija zato tudi v tem posebnem primeru ne more posredovati. Če osebe menijo, da so bile njihove temeljne pravice kršene, jim možnost pritožbe na Evropsko sodišče za človekove pravice

⁴⁴ SD (Socialni demokrati) je novo ime ZLSD (Združene liste socialnih demokratov).

– potem ko so izčrpale vsa domača pravna sredstva – dajo zagotovljeno zaščito kot zadnje sredstvo« (www.drkar-murko.si/).

24. 12. – Opozicijska stranka LDS oceni, da predlagani ustavni zakon ni primerna podlaga za urejanje vprašanja izbrisanih, saj ne spoštuje odločb Ustavnega sodišča. Podobno se opredelita tudi SD⁴⁴ in DeSUS (Večer – spletni vir, 24. 12. 2005, 10. 1. 2006 in 17. 1. 2006).

⁴⁵ V tem obdobju začnejo koalicijske stranke kot argument za nereševanje vprašanja izbrisanih čedalje pogosteje navajati nestrinjanje opozicijskih strank z ustavnim zakonom.

2006

9. 1. – Predsednik države Janez Drnovšek ponovno pozove poslance, naj čim prej rešijo problem izbrisanih. Hkrati izrazi mnenje, da je predlagani ustavni zakon sprejemljiva podlaga za nadaljnje usklajevanje med strankami (24 ur – spletni vir, 9. 1. 2006).

13. 1. – Predsednik LDS Jelko Kacin odgovori na pismo Janeza Drnovška in med drugim zapiše: »Večino vprašanih izbrisanih je mogoče popraviti preprosto in hitro. Odločbo Ustavnega sodišča je treba spoštovati in jo uresničiti neposredno, preprosto in tako, kot so jih izbrisali. Prav tisti organi, ki so jih izbrisali, jih lahko in tudi morajo vpisati nazaj, da napake odpravijo in krivice popravijo« (Večer – spletni vir, 14. 1. 2006).

16. 1. – Borut Pahor (SD) v odgovoru na pismo Janeza Drnovška zapiše, da ustavni zakon sicer ni idealna rešitev, je pa verjetno edina mogoča in se zato z njim strinja, da je ustavni zakon sprejemljiva podlaga za nadaljnje usklajevanje. Hkrati pa Pahor poudari, da se mnenje poslanske skupine SD razlikuje od njegovega (Večer – spletni vir, 17. 1. 2006, 24 ur – spletni vir, 19. 1. 2006).

19. 2. – V Ljubljani poteka skupščina DIPS, na kateri člani društva ponovno opozorijo, da problem izbrisanih, čeprav je od izbrisa preteklo že 14 let, še vedno ni rešen. In to kljub dejstvu, da se je na Slovenijo povečal pritisk različnih mednarodnih institucij. Ob tem med drugim zapišejo: »Vsi mednarodni forumi, ki so svoje obravnave že končali, zahtevajo od Slovenije rešitev problema izbrisanih v skladu z odločbami Ustavnega sodišča – vsa aktivnost slovenske vlade od njene izvolitve do danes pa je namenjena prav nasprotnemu cilju: kako odločbe Ustavnega sodišča ne uresničiti – bodisi s pomočjo ustavnega zakona, ki naj bi se izmaknil ponovni presoji Ustavnega sodišča, bodisi tako, da se ne naredi sploh nič. Pri tem pa želijo odgovornost prenesti na opozicijo, če ta ne bo hotela sodelovati pri triku z ustavnim zakonom« (24 ur – spletni vir, 19. 2. 2005).⁴⁵

21. 2. – Pred poslopjem parlamenta CIIA organizira protestno akcijo, s katero zaznamuje 4. teden izbrisanih, tokrat pod geslom »Upor proti političnemu in pravnemu nasilju«. V znak protesta – zaradi nespoštovanja odločbe Ustavnega sodišča – hočejo mirno vstopiti v poslopje Državnega zbora ter v njem ostati, dokler oblasti ne začnejo spoštovati omenjene odločbe. Ob tem opozorijo, da Državni zbor že tri leta izvaja državljansko nepokorščino, ker ne spoštuje sodne veje oblasti, zaradi česar tudi oni ne nameravajo več spoštovati Državnega zbora. Ker jim policija prepreči vstop v poslopje parlamenta, z mirnim sprehajanjem po prehodih za pešce pred parlamentom nekaj časa ovirajo promet ter tako izrazijo svoje nestrinjanje (24 ur – spletni vir, 21. 2. 2006, Večer – spletni vir, 22. 2. 2006).

2. 3. – Odločba Ustavnega sodišča št. Up-211/04, s katero ustavni sodniki zavrnejo odločitev pristojnih upravnih organov, da dovoljenje za stalno prebivanje ne more biti izdano po ZUSDDD v primerih, ko posameznik ne izkazuje dejanskega neprekinjenega bivanja v Sloveniji, če so razlog okoliščine, na katere prosilec ni mogel vplivati (v tem primeru nemogućnost vrnitve zaradi vojnih razmer oziroma zavrnitve na meji). Ustavno sodišče prav tako razsodi, da morajo upravni organi – ker nov zakon, ki bi natančneje opredeljeval merila za ugotavljanje dejanskega neprekinjenega bivanja, še ni sprejet – izhajati neposredno iz stališč odločbe Ustavnega sodišča iz aprila 2003 (Odločba Ustavnega sodišča št. Up-211/04).

29. 3. – Komisar za človekove pravice pri Svetu Evrope izda drugo poročilo o Sloveniji. V njem z obžalovanjem ugotavlja ne le, da vprašanje izbrisanih še ni rešeno, temveč da je dobilo tudi politične razsežnosti. Med drugim

⁴⁶ Podobna opozorila Amnesty International se ponovijo tudi leta 2007, v poročilu za leto 2006.

poudari, da »/v/prašanje izbranih v Sloveniji ostaja vprašanje s političnim nabojem, ki razdvaja in je predmet burnih razprav. Žal so nekatere politične stranke to vprašanje pogosto izrabljale kot sredstvo v predvolilni kampanji«

(Poročilo o spremljanju napredka Slovenije, 2003–2005, Ocena napredka o izvajanju priporočil Komisarja Sveta Evrope za človekove pravice 2006: 10). Med sklepi pa zapiše: »Komisar poziva Ministrstvo za notranje zadeve, naj nemudoma nadaljuje z izdajanjem dodatnih odločb, s katerimi bo dovoljenje za stalno prebivanje postalo veljavno za nazaj, vsem osebam, ki so do tega upravičene. Glede sprejetja zakona, ki bi urejal status ostalih izbranih ali ga ponovno vzpostavil, komisar poziva slovensko vlado, naj dokončno razreši vprašanje v dobri veri v skladu z odločitvami Ustavnega sodišča. Ne glede na ustrezno zakonodajno rešitev trenutni zastoj prikazuje spoštovanje vladavine prava in sodb Ustavnega sodišča v slabi luči« (ibid. 11).

26. 4. – V Ljubljani potekajo protirasistične demonstracije »Rojimo proti diskriminaciji«, s katerimi udeleženci opozorijo na kršenje pravic proslcem za azil z novelo zakona o azilu, na nerešen problem izbranih in na novelo zakona o zaposlovanju in zavarovanju za čas brezposelnosti (24 ur – spletni vir, 26. 4. 2006).

23. 5. – Amnesty International v letno poročilo o stanju človekovih pravic za leto 2005 uvrsti tudi Slovenijo. Opozori na neuspeh slovenskih oblasti, da bi ukrepale in prekinile kršitve pravic izbranih, kar meče slabo luč na Slovenijo na področju varstva človekovih pravic (24 ur – spletni vir, 23. 5. 2006).⁴⁶

25. 5. – Poslanca Branko Grims in Zvone Črnač (oba SDS) na tiskovni konferenci ponovita stališče stranke do reševanja problema izbranih in opozorita na zastoj, ki naj bi po njunem nastal po krivdi opozicije, ki onemogoča dosego konsenza za sprejetje ustavnega zakona. Branko Grims pove še, da želi SDS prek javnosti vplivati na to, da bi opozicija privolila v predlog ustavnega zakona (Večer – spletni vir, 26. 5. 2006).

4. 7. – Italijanska odvetniška pisarna Studio Lana Lagostena Bassi na Evropsko sodišče za človekove pravice vložijo tožbo »Milan Makuc in ostali proti Sloveniji«. Tožba je vložena v imenu 11 izbranih oseb, ki še vedno nimajo urejenega statusa v Sloveniji in so zato eksistenčno ogroženi. V izjavi za javnost odvetniška pisarna zapiše: »Tožba je plod skupnih prizadevanj mreže posameznikov in organizacij iz Slovenije in Italije. Nanaša se na izbris, ki je tožnike postavil v skrajno ranljivo socialno stanje ter pravno brezizhoden položaj. Od izbriša naprej so bili tožniki izpostavljeni dokazljivim zlorabam in trpinčenju s strani oblasti« (24 ur – spletni vir, 7. 7. 2006).

7. 7. – V okviru kulturnega festivala »Postaja Topolove – Stazione Topolo« v Italiji, kjer že vrsto let potekajo glasbene, gledališke, likovne in različne multimedijske prireditve, odprejo Veleposlaništvo izbranih (Ambasciata dei cancellati). Organizatorica festivala Donatella Ruttar ob otvoritvi pove, da želijo v tem kraju ob italijansko-slovenski meji promovirati pravice slovenske manjšine, ki je bila več kot sto let izpostavljena sistematičnemu zatiranju in segregiranju, ter da so se zato odločili izraziti solidarnost z izbranimi (24 ur – spletni vir, 7. 7. 2006).

22. 7. – Posamezni izbrisani solidarnostno podprejo shod pred Centrom za tužce v Postojni, ki ga skliče Mreža za stalni obisk skupaj z drugimi udeleženci No Border Campa, ki je v tem času potekal v Gorici. Namen manifestacije je izraziti zahtevo po razpustitvi tovrstnih institucij ter potrebo po redefiniranju evropskega državljanstva (www.dostje.org).

16. 10. – Predstavniki CIHA pred sodiščem v Ljubljani uprizorijo uničevanje osebnih dokumentov, kakršnega so doživljali v času izbriša. Predstavo uprizorijo v podporo Aleksandru Todoroviću, ki ga tožijo nekdanji minister za notranje zadeve Andrej Šter, nekdanji državni sekretar na MNZ Slavko Debelak in nekdanja državna podsekretarka na MNZ Alenka Mesojedec Prvinšek, ker naj bi jim po oddaji Trenja leta 2003 zaradi njihove vloge pri izbrišu rekeli, »da so fašisti, ki spadajo v Haag, ter da niso za civiliziran svet« (24 ur – spletni vir, 16. 10. 2006, Večer – spletni vir, 17. 10. 2006).

9. 11. – European Roma Rights Centre (ERRC – Evropski center za pravice Romov) na Ministrstvo za notranje zadeve naslovi uradno pismo, v katerem izrazi zaskrbljenost zaradi grožnje deportacije Alija Berishe in njegove družine v Nemčijo, ter zahteva takojšnjo prekinitev vseh postopkov (Interni dokument ob izgonu Alija Berishe).

14. 11. – Posamezni izbrisani solidarnostno podprejo protest »Pod Janšo smo vsi cigani« v Ljubljani. Njegov namen je bil izraziti nestrinjanje s preselitvijo romske družine Strojčan z njihovega doma, ki jo je zaradi nasprotovanja

krajanov Ambrusa omenjeni družini izpeljala slovenska vlada (Večer – spletni vir, 15. 11. 2006).

17. 11. – Upravno sodišče razsodi, da je neupravičen tudi drugi poskus deportacije Alija Berishe in njegove družine iz Slovenije, ki ga je napovedalo Ministrstvo za notranje zadeve (Večer – spletni vir, 18. 12. 2006).

– Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu sprejme v obravnavo tožbo, ki jo je julija 2006 vložila skupina pravnikov iz Italije, in sicer po prednostnem postopku (24 ur – spletni vir, 27. 11. 2006).

27. 11. – CIIA ob podpori italijanskih in francoskih nevladnih organizacij ter podpornikov iz Slovenije, Italije in Francije organizira »Karavano izbrisanih: od Ljubljane do Bruslja«. Namen karavane je podpreti tožbo na Evropskem sodišču za človekove pravice. Ob svojem odhodu iz Ljubljane udeleženci karavane v izjavi za javnost zapišejo: »Izbrisani Slovenije smo se odzvali povabilu evropskih poslancev, da svoje izkušnje izključenosti in teptanja človekovih pravic umestimo na agendo osrednjih evropskih problemov. [...] Leta 2004 je Slovenija postala članica Evropske unije: na neskončno dolgem seznamu vseh pogojev, ki jih je morala izpolniti za vstop, ni bilo pogoja povrnitve pravic izbrisanim. Leta 2008 bo Slovenija predsedovala Evropski uniji, pri tem pa izbris ponovno ni ovira. Kot kaže, nerešeno vprašanje izbriša ni zadržek pri sodelovanju Slovenije v procesih, ki jih javnost doživlja kot zagotovilo demokratičnosti. Velik problem vidimo v dejstvu, da slovenska oblast ne izkazuje namena o povrnitvi pravic izbrisanim, obenem pa ključne institucije Evropske unije do sedaj niso bile pripravljene tega problema aktivno reševati. Izbrisani prebivalci Slovenije – zdaj izbrisani prebivalci Evropske unije – se sprašujemo, zakaj Evropa molči. Kaj so torej njene resnične norme, vrednote in vizije?« Hkrati poudarijo, da v Evropi obstaja veliko različnih vrst izbrisanih in da je izbris nedvomno evropski problem. Zato obstaja nujna potreba po redefiniranju koncepta državljanstva in stalnega bivanja. Svojo izjavo končajo z besedami: »Zahtevamo pravico do bivanja za vse izključene, za vse nevidne, vse izbrisane Evrope! Dovoljenje za bivanje in pravica do državljanstva naj postaneta temeljni demokratični normi!« Organizatorji karavane na vse slovenske politike in evroposlance naslovijo pismo, v katerem jih prosijo za podporo, vendar jim to izreče le Aurelio Juri (SD), medtem ko se slovenski evropski poslanec Mihael Brejc (SDS) odzove izjemno negativno (RTV Slovenija in 24 ur – spletni vir, 27. 11. 2006).

– V deželnem zboru Furlanije-Juljske krajine v Trstu udeležence karavane sprejmejo deželni svetniki Igor Kocijančič (SKP), Igor Dolenc (LD), Bruna Zorzini (SIK) in Alessandro Metz (Zeleni) ter odbornik dežele za kulturo in šolstvo Roberto Antonaz, ki jim obljubijo, da si bodo prizadevali za sprejetje posebne resolucije, v kateri bi izbrisane opredelili za evropske državljanke ter pozvali Slovenijo k rešitvi problema. Po tem udeležence pred ladjedelnico Fincantieri v Tržiču – Monfalconu sprejmejo člani kovinarskega sindikata FIOM, ki jim izrazijo solidarnost v skupnem boju proti izgubi že pridobljenih pravic (Mladina – spletni vir, 2. 12. 2006, Večer – spletni vir, 8. 12. 2006).

– Predsednik vlade Janez Janša (SDS) v oddaji Odmevi na RTV Slovenija komentira karavano in izjavi, da gre »[...] za izkrivljeno podobo. V Evropi mislijo na podlagi izkrivljenih informacij in tega poročanja, da gre za ljudi, ki danes nimajo nikakršnega statusa. Ne vedo, da gre za problem iz leta 1992 in da večina teh ljudi zahteva status za nazaj, za tisto obdobje od leta 1992, ko si niso uredili stalnega bivališča oziroma državljanstva, in časom, ko so si to uredili. V tem trenutku pa v Sloveniji ni prebivalcev brez statusa« (Mladina – spletni vir, 2. 12. 2006).⁴⁷

28. 11. – Udeležence karavane v francoskem parlamentu v Parizu na tiskovni konferenci sprejmejo nekdanja evropska poslanka Zelenih (Les Verts) Martine Auroy, Martin Billard in Noil Mamere (Les Verts), Patrick Braouezec (Parti Communiste), Serge Blisko (Parti Socialiste) ter Etienne Pinte iz vladne stranke Unija za ljudsko gibanje (UMP). Tiskovne konference se udeleži tudi slovenski veleposlanik v Franciji Janez Šumrada, ki v svojem govoru ponovi uradna stališča slovenske vlade glede izbriša, med drugim tudi, da naj bi bil problem že rešen.⁴⁸ Francoski poslanci

⁴⁷ Izjavo predsednika vlade v svojem članku ovrže Borut Mekina, ki zapiše, da je v Sloveniji zagotovo še vsaj 110 oseb brez statusa, saj jih kot svoje paciente vodijo v Ambulanti za osebe brez zdravstvenega zavarovanja v Ljubljani in v mariborski Škofjski Karitas. Poleg tega je analiza MNZ iz leta 2003 pokazala, da iz skupine izbrisanih še 4.205 oseb nima urejenega statusa, analiza iz januarja 2006 pa, da statusa nima urejenega še 4.090 oseb (Večer, 1. 12. 2006).

⁴⁸ Omeni predvsem, da naj bi vsi državljani nekdanje Jugoslavije vedeli, da imajo dvojno – republiško in zvezno – državljanstvo in da bi se zato izbrisani morali zavedati, kakšne bodo posledice, če leta 1991 ne zaprosijo za slovensko državljanstvo. Poleg tega je rekel, da je vprašanje izbrisanih tik pred rešitvijo, ki naj bi jo zagotovil že pripravljen ustavni zakon.

⁴⁹ Pri izbrisanih večinoma ne gre za *de jure*, ampak za *de facto* apatridnost, Glej Brad K. Blitz, *Statelessness and the Social (De)Construction of Citizenship: Political Restructuring and Ethnic Discrimination in Slovenia*, *Journal of Human Rights*, 5: 453–479, 2006.

⁵⁰ Druga dva govornika na tiskovni konferenci sta bila udeleženca karavane Roberto Pignoni in Aleksandar Todorović.

⁵¹ Prisotne so vse poslanske skupine Evropskega parlamenta, razen poslanske skupine ljudskih strank, kateri pripadata tudi SDS in NSi.

kljub temu prisotnim obljubijo, da bodo predsedniku Jacquesu Chiracu napisali pismo, v katerem ga bodo prosili, naj se zavzame, da Slovenija vprašanje izbrisanih reši še pred predsedovanjem Evropski uniji v začetku leta 2008. Kasneje udeleženci karavane prisostvujejo javni razpravi, ki jo v prostorih 3. okrožja v Parizu organizirajo Intermitenti – organizacija zaposlenih za določen čas, organizacija Act up Paris in 9ème collectif des sans-papiers – organizacija, ki se zavzema za pravice oseb brez pravnega statusa. Razprava je namenjena predvsem povezovanju različnih gibanj, ki se zavzemajo za univerzalnost pravic, ne glede na bivanjski ali delovni status (Mladina – spletni vir, 2. 12. 2006, Večer – spletni vir, 8. 12. 2007).

– Italijanska evropska poslanca Giusto Catania in Roberto Musacchio že drugič postavita poslansko vprašanje Evropski komisiji, v katerem od le-te zahtevata, da se opredeli do problema izbrisa, predvsem do položaja družine Berisha (www.europarl.europa.eu/).

– Minister za notranje zadeve Dragutin Mate (SDS) pojasni, da si je vlada neuspešno prizadevala doseči konsenz z opozicijo glede ustavnega zakona o izbrisanih. Hkrati pove, da beseda izbrisani nikakor ne izraža tega, kar se je v Sloveniji zgodilo leta 1992, ter da nobena izmed teh oseb ni ostala brez državljanstva (apatrid), saj naj bi ves čas imele državljanstvo neke države (24 ur – spletni vir, 28. 11. 2006).⁴⁹

29. 11. – Karavana prispe v Evropski parlament v Bruslju. Na diskusiji o človekovih pravicah Evropske združene leve in Zelene nordijske leve (GUE/NGL) predstavijo vprašanje izbrisanih. Sledi skupna tiskovna konferenca z evropskima poslancema Robertom Musacchiom (PRC) in Giustom Catanio (PRC),⁵⁰ ki sta izbrisane povabila v Evropski parlament. Poudarijo, da so izbrisani evropski problem in da bi se institucije EU morale dejavno vključiti v reševanje tega vprašanja, predvsem s pritiskom na Slovenijo, ki bo kmalu kot prva izmed novih članic prevzela predsedovanje EU, saj »preprosto ni sprejemljivo, da Unija po eni strani promovira človekove pravice in obsoja njihove kršitve, po drugi strani pa jih sistematično krši prav predsedujoča država EU« (Mladina – spletni vir, 2. 12. 2006). Po tem se izbrisani in njihovi podporniki udeležijo zasedanja LIBE, posebne komisije Evropskega parlamenta za človekove pravice, kjer predstavnikom poslanskih skupin Evropskega parlamenta⁵¹ (tudi slovenski evropski poslanki Mojci Drčar Murko, LDS) predstavijo zaplete, povezane z izbrisom. Prisotni sklenejo, da bodo organizirali posebno zasedanje na temo apatridnosti v EU. Sklepno dejanje karavane pa je sestanek štirih udeležencev karavane s podpredsednikom Evropske komisije in komisarjem za pravosodje, varnost in svobodo Francom Frattinijem, ki jim obljubi, da bo proučil vprašanje izbrisanih ter se o njem uradno pozanimal pri slovenskem ministru za notranje zadeve Dragutinu Mateju (Delo in Dnevnik – spletni vir, 1. 12. 2006, Mladina – spletni vir, 2. 12. 2006).

– Slovenski poslanec v Evropskem parlamentu Miha Brejc (SDS) v elektronskem pismu vsem evropskim poslanecem pošlje stališče slovenske vlade o problemu izbrisanih, v katerem med drugim zagotavlja, da bo problem kmalu rešen z ustavnim zakonom. Hkrati še zapiše, da Društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije karavane ne podpira, zato se postavlja vprašanje, koga karavana sploh zastopa. Njegovo pismo demantira evropska poslanka Mojca Drčar Murko (LDS), ki vsem evropskim poslanecem pošlje pismo pravnega zastopnika DIPS Matevža Krivica, v katerem ta zapiše, da se predstavniki društva karavane sicer niso udeležili zaradi njenih političnih implikacij, vseeno pa podpirajo vsako akcijo v prid izbrisanim (Večer – spletni vir, 30. 11. 2006, elektronski pismi Mihe Brejca in Mojce Drčar Murko).

2007

25. 1. – Evropski komisar za pravosodje, svobodo in varnost Franco Frattini odgovori na poslansko vprašanje, kako namerava Evropska komisija zagotoviti, da bo Slovenija navsezadnje popravila kršitev pravic izbrisanim, ki

sta ga postavila italijanska evropska poslanka Giusto Catania and Roberto Musacchio (GUE/NGL). Poslanca sta trdila, da gre pri izbrisanih za »[...] kršitev temeljnih načel Unije, še posebno 6. člena Pogodbe o EU«, ki določa, da Unija »temelji na načelih svobode, demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravne države« (Terminal Radia Študent, avtorica Jelka Zorn – spletni vir). Posebej sta poudarila primer Alija Berisha, ki je bil kot izbrisani z ženo in petimi otroki takrat še zaprt v Centru za tujce pri Postojni. Franco Frattini v odgovoru zapiše, da Evropska unija ni pristojna za posredovanje pri slovenskih oblasteh glede vprašanja izbrisanih, in pojasni, da je vprašanje izbrisanih stvar nacionalne zakonodaje (ibid.).

1. 2. – Slovenske oblasti Alija Berisha in njegovo družino prisilno predajo nemškimi oblastem, in sicer na podlagi Dublinske konvencije, saj so bili vsi družinski člani od svojega prihoda v Slovenijo v azilnem postopku. Kljub glasnemu opozarjanju CIIA, DIPS, njihovega odvetnika Matevža Krivica in številnih drugih, da je Ali Berisha izbrisana oseba,⁵² ki je med drugim eden izmed tožnikov na Evropskem sodišču za človekove pravice, so se slovenske oblasti odločile, da ga vrnejo v Nemčijo, kjer je po deportaciji iz Slovenije leta 1993 zaprosil za azil. Dejanje obsodi tudi Amnesty International Slovenije: »Osebo brez statusa v Sloveniji, ki je bila leta 1992 izbrisana iz registra prebivalcev, so prisilno vrnili v Nemčijo, kar kaže na odnos oblasti do problematike izbrisanih in nakazuje nepripravljenost na dokončno razrešitev problematike« (24 ur – spletni vir, 2. 2. 2007). Amnesty International Slovenije ob tem ponovno pozove slovenske oblasti, naj v skladu z odločbami Ustavnega sodišča retroaktivno povrnejo status stalnega prebivalca vsem izbrisanim ter naj poskrbijo za popravilo storjenih krivic, vključno z odškodninami (ibid.).

13. 2. – Objavljeno je tretje, najboljše poročilo Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) o Sloveniji, v katerem so izbrisani ponovno uvrščeni v poglavje Specifični problemi. Poročilo med drugim neposredno priporoča, naj Slovenija v dobri veri in brez nadaljnega odlašanja izvrši sklep Ustavnega sodišča v zvezi z izbrisanimi. Poleg tega poudarijo, da so izbrisani – skupaj z nekaterimi drugimi skupinami – pogosto tarča rasistične, ksenofobične in nestrpne govornice v slovenski politiki, ki jo uporabljajo tudi pomembni politiki. Tako ECRI »/o/bžaluje, da so bili ti prebivalci velikokrat zgolj talci političnih obravnjav, vključno z izrabljanjem njihovega položaja za pridobivanje volivcev in da se je razprava glede položaja teh oseb ves čas odmikala stran od premisleka o človekovih pravicah« (ECRI, Tretje poročilo o Sloveniji 2007: 30).⁵³

– Predsednik vlade Janez Janša (SDS) na tiskovni konferenci izjavi, da njegova vlada edina od dosedanjih želi dokončno rešiti vprašanje izbrisanih in zato ne odstopa od predloga ustavnega zakona (Večer – spletni vir, 14. 2. 2007).

26. 2. – Na 15. obletnico izbrisa in peto obletnico delovanja izbrisanih se na pobudo CIIA začne teden izbrisanih v Socialnem centru v Rogu. Premierno predstavijo gledališko igro Izbrisani d.o.o., ki jo je režiral Franci Slak, v njej pa nastopajo večinoma izbrisani (Vabilo na teden izbrisanih 2007, www.tovarna.org, 26. 2. 2007).

– Predstavniki DIPS se udeležijo seje odbora Evropskega parlamenta za peticije, ki obravnava tudi njihovo peticijo. V njej so pozvali institucije EU, naj ne dopuščajo kršitev temeljnih načel prava in spoštovanja človekovih pravic v Sloveniji, še posebno v luči slovenskega sopedredovanja Evropski uniji leta 2008. Poleg tega zahtevajo

⁵² Izgone izbrisanih pa je že leta 1999 v odločbi št. U-I-284/94 prepovedalo Ustavno sodišče.

⁵³ V okviru tretjega poročila ECRI so kot dodatek objavljena tudi stališča slovenske vlade do obravnavanih vprašanj. V odgovoru na mnenje komisije o položaju izbrisanih po predstavitvi korakov dosedanjih vlad in omembi ustavnega zakona kot izpolnitvi odločbe Ustavnega sodišča iz leta 2003, piše: »Vse to dokazuje, da je bilo državljanom drugih držav naslednic nekdanje SFRJ ponujenih veliko možnosti, da uredijo svoj status v Republiki Sloveniji. Iz uradnih evidenc tudi izhaja, da si je večina teh oseb uredila svoj status in brez težav živi v Republiki Sloveniji.« (ECRI, Tretje poročilo o Sloveniji 2007: 48) Poleg tega je zapisano tudi: »Dramatizacija zadev z osebami, ki si niso uredile statusa po Slovenski neodvisnosti (t.i. izbrisani – opomba v originalnem dokumentu), temelji večinoma na pomanjkljivih informacijah. Veliko prahu so dvignile tudi zahteve in pobude teh oseb, ki so si status uredile več let po pretečenih rokih ali so se pri urejanju svojih zadev srečali s težavami. Nekateri so zaradi težav pri urejanju statusa pričakovali od države Slovenije izredno visoke odškodnine, kar je izzvalo začudenje in jezo pri tistih, ki so si status uredili pravočasno. Seveda Slovenija, čeprav je dosledno spoštovala človekove pravice, ne beži pred odgovornostjo za morebitne napake, zmote ali zlorabe. Slovenija je pripravljena poravnati morebitno škodo, ki je nastala zaradi protipravnega ravnanja uradih oseb ali državnih organov.« (ibid.: 49). Stališča vlade so kopija dokumenta, ki so ga slovenske oblasti po »Karavani izbrisanih« pošiljale predstavnikom drugih držav, med drugim tudi različnim veleposlanikom v Sloveniji.

politično ovrednotenje ravnanja slovenskih oblasti v zadevi izbrisanih. Odbor odloči, da bo vprašanje pustil odprto in da bo na slovensko vlado naslovil vprašanje, kako ga namerava rešiti (24 ur – spletni vir, 26. 2. 2007, 24 ur in Večer – spletni vir, 27. 2. 2007).

– Evropska pisarna Amnesty International o problematiki izbrisa med drugim obvesti parlamentarni odbor Evropskega parlamenta o državljskih svoboščinah, komisarje Evropske komisije in nemško predsedstvo EU ter izrazi skrb zaradi neučinkovitosti slovenskih oblasti pri reševanju omenjenega vprašanja (24 ur – spletni vir, 26. 2. 2007).

– Branko Grims (SDS) v izjavi ob 15. obletnici izbrisa zapiše, da vlada še vedno vztraja pri svojem predlogu ustavnega zakona kot edini mogoči rešitvi problema izbrisanih. Pove še, da je SDS še naprej trdna v stališču, da »[...] če so bile komurkoli v procesih osamosvojitve Slovenije res storjene krivice, jih je treba popraviti; nikakor pa ne smejo imeti koristi tisti, ki so kalkilirali glede osamosvojitve.« (Večer – spletni vir, 27. 2. 2007).

27. 2. – Odprtje dokumentarne fotorazstave »Izbrisani – Odpori« avtorja Mateja Zonte v Info točki (nad Menzo, AKC Metelkova mesto) in projekcija filma »Rubbed Out« Dimitarja Anakieva v Socialnem centru v Rogu v Ljubljani. Aktivnosti so organizirane v okviru tedna izbrisanih (Vabilo na teden izbrisanih 2007).

– Člani DIPS na tiskovni konferenci predstavijo vzorčne odškodninske tožbe, ki naj bi jih v naslednjih mesecih vložili tisti izbrisani, ki so v letu 2004 prejeli dopolnilne odločbe (Večer – spletni vir, 28. 2. 2007).

– Predstavniki SNS, NSi in SLS zopet zatrdijo, da podpirajo ustavni zakon kot pravo rešitev vprašanja izbrisanih (Večer – spletni vir, 28. 2. 2007).

28. 2. – Javna tribuna uredništva Časopisa za kritiko znanosti ob tednu izbrisanih z naslovom »Izbrisani gredo v nebesa« na FDV v Ljubljani ter kratki filmi o aktivističnem delovanju gibanja Dost je! in izbrisanih v Socialnem centru v Rogu (Vabilo na teden izbrisanih 2007).

1. 3. – Premiera filma »Karavana izbrisanih« avtorice Dražene Perić v Socialnem centru v Rogu, Ljubljana (Vabilo na teden izbrisanih 2007).

7. 5. – Predsednik vlade Janez Janša (SDS) na tiskovni konferenci izjavi, da ima glede vprašanja izbrisanih vlada še vedno zvezane roke zaradi zapletenega pravnega položaja, čeprav bi bilo dobro to vprašanje umakniti z dnevnega reda do predsedovanja Slovenije EU. Hkrati pa ponovno poudari, da je ta problem mogoče rešiti le z ustavnim zakonom (Večer – spletni vir, 8. 5. 2007).

31. 5. – Evropsko sodišče za človekove pravice poda odločitev o delni sprejemljivosti tožbe »Milan Makuc in ostali proti Sloveniji« in jo s tem sprejme v nadaljnjo obravnavo (ESČP, Third Section Partial Decision as to the Admissibility of Application no. 26828/06 by Milan MAKUC and Others against Slovenia).

26. 6. – Komisija Evropskega parlamenta za človekove pravice LIBE organizira razpravo o vprašanju ljudi brez državljanstva (Seminar on Prevention of Statelessness and Protection of Stateless Persons within the European Union), na katerem je predstavljen tudi problem izbrisa.

Viri in literatura, ki niso v celoti zajeti v opombah

DEDIĆ, J., JALUŠIČ V., ZORN, J. (2003): *Izbrisani: Organizirana nedolžnost in politike izključevanja*. Ljubljana, Mirovni inštitut.

MNZ (2004a): Zgodovina problematike izbrisanih, Ureditev statusa državljanov drugih držav naslednic SFRJ po l. 1991 in implementacija zakonodaje. http://www.mnz.si/si/upl/gl_novin/izbrisani/ZGODOVINA.doc, 27. 9. 2005.

MNZ (2004b) Pregled dogodkov po odločbi Ustavnega sodišča (U-I-246/02). http://www.mnz.si/si/upl/gl_novin/izbrisani/kronologija.doc, 27. 9. 2005.

ZRIM, K. (2005): *Kršenje človekovih pravic v primeru »izbrisanih«*. Diplomsko delo. Ljubljana, FDV.

MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
Uprava za upravno pravne zadeve
Oddelek za JRM, PL in tujce
Ljubljana, 27/2-1992
Depeša, št. 0016/4- 1496 8

VSEM OBCINSKIM UPRAVNIM ORGANOM
ZA NOTRANJE ZADEVE V REPUBLIKI
SLOVENIJI IN MESTNEMU SEKRETARIATU
ZA NOTRANJE ZADEVE MESTA LJUBLJANE ✓

ZADEVA: IZVAJANJE ZAKONA O TUJCIH - NAVODILO

Z iztekom roka iz 81. člena Zakona o tujcih (Uradni list Republike Slovenije, letnik I, št. 1/91) začnejo 28/2-1992 za vse državljane drugih republik, ki niso zaprosili za državljanstvo Republike Slovenije, ali je poteklo dva meseca od vročitve negativne odločbe, veljati določbe Zakona o tujcih. Vsem tem osebam je zato potrebno s tem datumom pričeti urejati njihov status. Vzporedno s tem naj se prične tudi razčiščevanje evidenc. V ta namen je že izdelan projekt računalniškega vodenja evidenc tujcev, za kar bo potekalo tudi usposabljanje. Le to bo izvedeno po regijah, o čemer boste pravočasno obveščeni.

V tem času je realno pričakovati številne probleme v zvezi z osebami, ki bodo z dnevem 28/2-1992 postali tujci, niso pa dosedaj zaprosili niti za začasno niti za stalno prebivanje. Opozorjamo vas, da listine, ki jih posedujejo, tudi če so izdane od pristojnih organov v naši državi in so še veljavne, zaradi spremenjenega statusa teh oseb zanje ne veljajo več.

Zaradi različnega tolmačenja določil odpovedi prebivanja in prisilne odstranitve tujca po 23. in 28. členu Zakona o tujcih se pojavljajo nejasnosti zlasti v primerih ko tujci pri nas bivajo neprijavljeni, oziroma pridejo v našo državo na nedovoljen način (v večini primerov so celo brez sredstev za preživljanje).

dovoljenja za vstop ali dovoljenja za začasno prebivanje. Le v teh primerih občinski upravni organ za notranje zadeve na predlog operativnih policijskih enot izda odločbo o odpovedi prebivanja. Če pa tujec pride na naše ozemlje na ilegalen način in tu prebiva brez dovoljenja lahko uporabimo le 28. člen citiranega zakona, iz katerega izhaja, da v primeru če tujec prebiva na ozemlju Republike Slovenije več kot mu je dovoljeno po prvem odstavku 13. člena, ali prebiva dalj kot mu je z odločbo dovoljeno začasno prebivanje, lahko pooblaščen uradna oseba ONZ privede do državne meje in ga napoti čez državno mejo, brez kakršnekoli odločbe upravnega organa.

V VEDNOST:
- UP ✓
- UVIS ✓
- UKS ✓
- IC ONZ ✓

DIREKTOR UPRAVE ZA UPRAVNO PRAVNE ZADEVE
PODSEKRETAR
Slavko Debelak